

Social Studies in Dutch High School - A Suitable Means For Fostering Citizenship Competencies?

Lola van Dorst
S4354079

Campus Fryslân, Rijksuniversiteit Groningen
Capstone Thesis

Supervisor
Indira van der Zande

June 5th 2024

Abstract

This research is aimed at assessing how social studies in its current form contributes to the development of citizenship in Dutch high schools. It investigates the challenges of both citizenship education and social studies education. It reveals a lack of a cohesive curriculum, and a history of discussion about unclear purposes and approaches towards the subject, resulting in varied learning experiences for students across different schools and teachers. There is an apparent need for more structured approaches and improved measurement tools to assess citizenship education's efficiency.

Although there is clear recognition and respect among students as to the subject's importance, there appear to be large discrepancies between their social studies experiences. It can be reasoned that social studies, in its current state, cannot sufficiently foster citizenship and social cohesion. Recommendations for addressing the challenges include clearer frameworks, exploring options for an expanded curriculum, and improved assessment methods. More broadly, the results accentuate the importance of strengthening social studies education with the goal of better preparing Dutch students for active citizenship.

Index

1. Introduction
 - 1.1. Introduction
 - 1.2. Research question
2. Literature review
 - 2.1. Legal assignment
 - 2.2. Historical background of social studies
 - 2.3. Citizenship education and competencies
 - 2.4. Teaching social studies and citizenship
3. Methodology
4. Results
 - 4.1. Literature
 - 4.2. Focus groups
5. Discussion
6. Conclusion
7. Appendix
 - 7.1. Focus group guideline English
 - 7.2. Focus group guideline Dutch
 - 7.3. Focus group transcript 1
 - 7.4. Focus group transcript 2

1. Introduction

After the First World War, politicians became aware that young people should no longer allow themselves to be fooled into anything in political and social terms. In addition, society has become more complex: the insight into the connections between social problems and phenomena has diminished due to greater interdependence and a widening knowledge gap. Moreover, more and more people became involved in decisions. In a democratic society, everyone has the right to take the initiative to contribute to change.

- ***Background behind the necessity of the subject “Maatschappijleer” (social studies), part of an abstract by the Centre for Social Studies Expertise about the curriculum framework for social studies (Kerngroep Commissie Modernisering Maatschappijleer, 1976).***

High school in the Netherlands typically spans 4 to 6 years of a person's life, serving as a crucial period of preparation for the challenges that lie in the years ahead. The curriculum is not only designed to impart practical skills such as time management and professional writing but also endeavours to build a comprehensive understanding of the world. This multifaceted approach aims to equip students with practical knowledge while also covering specific foundational theory important for further academic pursuits. The objective of Social Studies education- or “Maatschappijleer” in Dutch - finds overlap between practical and theoretical teaching (De Jong, 2021). It was originally designed to fill the gap between history, geography and political education, and while its foundational goals are decided on a national level it is up to high schools themselves to shape the curriculum further. In their classes for the course, usually taking place around two times a week in the fourth year of secondary education, students will cover topics ranging from the historical evolution of democracy to contemporary societal issues

like migration or the pervasive influence of media. An important part of the subject is to help students discover how to reflect critically on events unfolding around them, and to teach them how to articulate their thoughts coherently. However, the significance of Social Studies goes beyond individual skill development; it aspires to lay the groundwork for students to emerge as well-rounded participants in society. By instilling a nuanced understanding of societal structures, Social Studies aims to cultivate a generation capable of navigating and contributing to our democracy.

While Social Studies thus have the aim and potential to contribute to the development of engaged citizens, reports from the last ten years - such as the annual "De Staat Van Het Onderwijs" report (which translates to the state of the education) conducted by the national inspection - show concerning signs about the level of civic participation and knowledge about democracy among Dutch teenagers, especially in comparison to their peers from countries otherwise comparable to the Netherlands (Munniksmas et al., 2017). They appear to care less for conventional and social aspects of citizenship such as voting, the right to protest and studying the history of the nation; and seem to be less concerned about inequality of rights, such as for women as opposed to men, as well as for immigrants' rights. Possibly even more worrying is that Dutch high school students also seem to have little faith in their own citizenship competencies in comparison with their peers in other countries. This is concerning as it shows an incongruence with the Dutch government's aims for increasing citizenship competencies amongst that group specifically, and emphasises the need to reassess the current state of citizenship education. An added challenge of the last years concerns the aftermath of the pandemic and its less structured education. Due to the overarching issues related to staffing, motivation among students and attention levels, education since the pandemic has not only been less structured, it has also been challenging to assess the quality of it (Inspectie van het Onderwijs, 2022). In order to improve that quality, a strong sense of structure in education

practices and proper assessment are necessary, especially in light of the disparities in citizenship education when compared to other countries.

As Social Studies is a subject largely designed by schools themselves but which works towards achieving goals designed by the national government, it is important to ensure that the subject is a proper means for educating on citizenship. The current situation where there is a notable difference between the citizenship skills of Dutch students in comparison to their peers from similar countries (Munniksmá et al., 2017), prompts the question whether Social Studies in its current form is still a suitable means to equip high school students with civic engagement skills, and how the subject could otherwise be taught differently to achieve its learning goals. This study will look into the effectiveness of Social Studies in equipping students with civic engagement competencies, and their perception of their education and these competencies. It will do so through considering the reports on and current methods for citizenship education, as well as input from focus group conversations with students of the subject, in order to assess if and what changes should be made in the social studies curriculum to create a better foundation for democratic values. The history and evolution of social studies will be analysed to pinpoint the purposes of the subject along with its main strengths and weaknesses. The legal assignment from government to institutions will be reviewed, as well as teaching methods for social studies. It is also essential to provide a deeper understanding of citizenship and citizenship competencies, in order to evaluate if social studies in its current shape will be able to foster said competencies in high school students. Finally, the input gathered from focus groups will be discussed, as it provides insight into the level of knowledge and competence students have in relation to the subject, and illustrates the disparities in social studies education between different schools and teachers.

2. Literature Review

2.1 Legal Assignment

Dutch schools have a governmentdictated duty to educate their students following national standards, in order to achieve the desired level of knowledge. The pillars of that education as reviewed yearly by the national inspection of education are the Dutch and English language, arithmetics/mathematics and citizenship, and as such they are a central focus of the high school curriculum, and the only subjects that have to be taught at every level of the final stage in high schools. While the Dutch language and mathematics are subjects in and of itself, with an arithmetic exam taking the place of mathematics in the profiles that do not require it, citizenship education is executed in varying ways, depending on the school and/or the level of education.

The goal as laid down in the law (Artikel 2.2, Wet Voortgezet Onderwijs 2020) is to increase active citizenship and social cohesion. This law has three main aspects: the basic content, the educational principles and the demand for a suitable environment. In its fundamental state, citizenship education - according to the legal assignment as reviewed by the inspection - should foster knowledge of and respect for constitutional democracy, and the ability to act accordingly. The core democratic values as enshrined in the constitution are taught: freedom through freedom of expression and autonomy, equality through knowledge of its principles and the rejection of discrimination, and solidarity through tolerance, rejection of intolerance and understanding a sense of responsibility. The educational principles demand coherent, goal-oriented and representative education with insight into results. Finally, the school environment must be in accordance with the values that are taught, students must be encouraged to put these values into practice and within the school everyone must feel safe and accepted (Inspectie Van Het Onderwijs, 2021).

The most common option for executing citizenship education is through teaching a mandatory social studies course, usually over the course of one year after which it counts towards the diploma as a school-coordinated exam grade, as opposed to a combination of a school-coordinated exam and a central (national) exam. The College for Tests and Exams, responsible for designing the central exams, publishes exam programs for social studies every year to clarify the final objectives. These were reimaged in 2007, to create more space for input from experts, and to give teachers and schools increased opportunity to include relevant materials. While this provides an excellent opportunity to adapt to current events, the fact that the curriculum itself is to a significant extent open for interpretation presents possible challenges in assessing the quality of citizenship education.

2.2 Historical Background of Social Studies

While there are new ideas on improving and recalibrating citizenship education, it has an extensive history already. It has been a part of the Dutch high school curriculum through the mandatory social studies for some time, but that subject has seen a continuous transformation since its inception in 1963, as a part of the “Mammoetwet”. This “Mammoetwet” translates to mammoth act and gained its nickname from an opposition member, A.B. Roosjen. He stated that the metaphorical mammoth (the act) should remain in fairy-tale land, not because of its size, but because of the sheer vastness of educational territory its articles were to cover, across all of the Dutch secondary education. This law, officially known as the Act for Secondary Education introduced a variety of new aspects into the Dutch education system, not in the least the current categorisation of education levels. One of these new categories was the preparatory scientific education (VWO), that encompassed both the atheneums and gymnasiums (the difference lies in the latter teaching classical languages). Then there was the general secondary education, split into lower (l.a.v.o.), middle (m.a.v.o.) and higher (h.a.v.o.), as well as the lower

vocational education (l.b.o.). While some of these terms may have changed since 1968, when the law was implemented, the general structure of the high school system still follows this framework. Another concept introduced was the “brugklas”, which translates to bridge class and served the purpose of bridging primary school education with its secondary counterpart, but also initiated the mixing of levels for that first year, in order to create a better opportunity for students to find the right fit for them (Boekholt & De Booy, 1987).

The act did also formally introduce the subject of social studies to the curriculum, mandatory for all levels (Bakker, 2020). This followed conversations about what Dutch pedagogue Martinus Langeveld around 1940 referred to as “political illiteracy” among those of a high school age, as under 5% of that group would have received civic education as part of their schooling, something he deemed regretful as “no one can truly bear responsibility for something in which they do not consciously participate” (De Jong, 2021). However, directly after the Second World War, government priorities did not lie with educational reform specifically, leading to the formation of the Mammoth Act only during the beginning of the sixties.

The new proposals faced both advocates and opposition but ultimately there was a level of agreement about the importance of civic education, as illustrated by conversation in the Senate. One issue that was brought up during deliberations on the Mammoth Act was the fact that history as a subject would no longer be mandatory and subsequently also receive less hours. Senate member Johan van Hulst summarised his views on that by stating that “proper historical education is necessary (...) for developing knowledge of contemporary political, economic and cultural events” (Hand. 1962-1963, I, 2037). The introduction of social studies was viewed as another possible blow against the subject of history, while social studies in and of itself was not necessarily opposed. Member of Parliament Jan van Bennekom exemplified this, metaphorically suggesting that “one should not rob the altar of St. Paul to decorate that of St.

Peter” (Hand. 1962-1963, II, 2648). Others were of the opinion that the introduction of social studies was applaudable, but an important condition noted by the likes of MP Henk Lankhorst was that “only on the basis of sufficient geographical and historical education (...) can social studies education (...) come into its own.” (Hand. 1962-1963, II, 2554). According to these records, the members of the senate - along with “Mammoth Act”-minister Jo Cals - could come to the agreement that a proper education in history aids students in reaching a better understanding of contemporary society.

While the proposed mandatory nature of social studies for all those in upper classes of high schools was revolutionary, the general concept of the course was not new. Education around the structures of Dutch democracy and society had existed for decades, under “staatsinrichting” which roughly translates to civic design or arrangement and was oftentimes included in the history curriculum, and “staatswetenschappen” or political science. These topics were mostly detached from history and reorganised within the subjects of social studies and - for the upper years of havo and vwo levels - economics.

De Jong (2021) states that reason for this way of restructuring was the ambition of educational innovators in the 1960's to create a school where a student would not simply be transferred information, but would also be socially educated and have the opportunity to develop a conscious view on society, aided by discussion formats and various activities in- and outside of the classroom. However, as the introduction of the subject in 1968 followed only 5 years after the act was passed - 5 years in which the interpretation of social studies was still subject to enormous discussion - there was very little clarity about a structured curriculum and teachers were largely left to their own devices.

Teaching qualifications were held by those who taught history and religion for example, until it was determined during the 1970s that the subject should be taught from a social sciences

perspective by people with a background in disciplines such as political science or sociology (De Jong, 2021). As of 1981 in order to be a qualified social studies teacher one needed to be in possession of a certificate from an official social studies teaching programme, or permission to teach social studies based on article 114 of the transition act, to make sure those who had been teaching before could keep doing so (Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.,1985). Be it with some exceptions and adapted definitions, this is still the situation in the present day.

The ambitions for the contents of the subject as mentioned before, evolved further during the 1970s, a time in which experiential learning was popular. This led to the decision to not have a national central exam for the subject, as modern educational methods of the time valued connecting with the students' experiences and attitudes over knowledge acquisition, according to De Jong (2021).

Over the years, the curriculum would continue to be subject to the political priorities and educational innovation of the day, especially because of the non-rigid nature that characterises social studies. A certain level of flexibility is necessary, but as posed by Meijs and Need (2009), a large part of the vulnerability also lies in the dependence on the political learnings of the day, as well as the way they play out in current affairs. They connect this vulnerability to the notion that the curriculum seems to have a new objective every decade, from "social education in the sixties, political education in the seventies and a focus on citizenship education in the nineties" . Around 2007 discussion resurfaced again if social studies should be absorbed into or merged with history, a plan which was ultimately abandoned (Noordink, 2007).

Throughout its history, the purposes of social studies have been debated and reviewed continuously, as have its possible approaches. The conversation about the role of sociology within the curriculum was also discussed by Meijs and Need in 2009, who established that during the shaping of its foundation, sociological tools and information provided valuable

support, but ultimately the sociology approach - thinking according to social science perspectives and categorization - was to be an introductory and possibly final stage to the main process of self-activation. De Jong (2021) brings up another main snag in establishing the core of social studies by asking if the pursuit of knowledge or the shaping of attitudes and ideas should be the centre focus of the social studies curriculum.

2.3 Measuring and Improving Citizenship Competencies and Education

Improving and focusing on citizenship education has been an explicit goal for the Dutch government since 1992, when the Dutch Scientific Council for Government Policy commissioned research into the idea of citizenship (Van Gunsteren, 1992). Since then, the concept has been explicitly associated with the subject of social studies, and its execution has, besides being for some small aspects integrated into courses like history, Dutch language and geography, primarily belonged with that subject. Citizenship competencies, the end products which citizenship education is supposed to help develop within students, can be defined as the ability to act appropriately and adequately in social and societal situations that arise in daily life, according to Ten Dam et al. (2010). These authors further determine based on literature that there are four exemplary social tasks of citizenship practices among young people: acting democratically, acting socially responsible, dealing with differences and dealing with conflicts. This research highlights the lack of possibility to measure progress along the lines of citizenship and the development of related competencies, and introduces a possibility for measurement by way of a tool.

Through their research Van Dam et al. (2010) were able to distinguish eight scales on which to measure citizenship competencies, specifically the components of citizenship:

knowledge, attitude, skill, reflection, and the four previously mentioned social tasks of citizenship. As a result, they found the latter three components of citizenship to have significant correlation: for example, young people who rate their citizenship skills highly, also seem to have a relatively positive attitude towards citizenship. However, the “knowledge”-component showed the least correlation, indicating that students with more or less citizenship knowledge do not also show more or less positive attitudes, skill and reflection, while these components . This places knowledge of citizenship topics in a special position. Theoretical knowledge is stated by the researchers to be, seen from the perspective of the social tasks of citizenship, of a different influence than the other components, and therefore while still an important part of citizenship relatively independent in analysing and assessing.

Other tools for measuring the execution of the citizenship assignment were analysed and the knowledge was updated by Daas et al. (2019). They emphasised the importance of these tools and the availability and accessibility of them to schools, which would allow schools to assess students’ citizenship competences, aid the development of citizenship education within the school and support with determining the contents of and adapting the curriculum. The necessity for this is illustrated by them through the notion that education on these matters is not structured methodically, schools appear not to clearly formulate goals, and do not have or cannot achieve a concise view of the current state of citizenship education.

2.4 Teaching Social Studies and Citizenship Education

In the present day, most of the workforce teaching social studies in high school should be qualified through certificates from appropriate degrees. However, as highlighted by state secretary Dekker for Education, Culture and Science in 2017 (Kamerstukken II, 2016-17), who referred to it as somewhat of a neglected child, social studies has a reputation for being overlooked and consequently being underequipped. This is supported by data from the Ministry for Education, Culture and Science in 2020, which shows that only 75.5% of those teaching social studies at the previously mentioned levels of mavo, havo and vwo are officially qualified, the lowest of any subject. Of those teaching while not qualified around 17% is what is referred to as “eligible” (able and allowed to teach but not qualified, for example because the teacher in question holds a diploma for teaching lower grades only, because they are teaching as a guest lecturer for up to 6 hours a week (Artikel 33 lid 15 Wvo,) or most likely because they are still in training) and the resting 7% is not qualified at all. The only way that is possible is when there is a commitment to start towards certification within a year, two if the person in question already holds a qualification for another subject, which is oftentimes the case.

Dekkers also raised the point that while according to the Inspection the majority of schools are technically in compliance with the law on teaching citizenship, “on average, what happens in schools still does not sufficiently meet our society’s expectations in the field of citizenship”. This suggests that the law in question was at that point, in 2017, too general and not explicit enough. This was revisited in 2021, when new legal demands - as mentioned previously under the legal assignment - were added to the law. However, schools still have a large role in interpreting this law to create their own citizenship vision. The freedom for designing and implementing this vision is attractive and somewhat logical, because it provides the opportunity to tailor the education to fit the school's identity, the preferences of school

leaders, the competencies of teachers and the specific student population of that school. On the other hand, in order to improve social cohesion and strengthen democracy, which are both extended goals of citizenship education, it is necessary to be able to guarantee quality and consistency on a national level (Ten Dam et al., 2016).

A further issue halting the nationally coherent execution of quality citizenship education is that there are no state approved textbooks for the subject of social studies in the Netherlands, resulting in the used works being selected by teachers. An analysis of available works shows inconsistencies and varying stances on the topic of citizenship education (Kaljee, 2015). While there are several large publishers that have developed educational methods for social studies, such as Civitas (Dijkstra et al., 2007) and the “Thema’s” selection by Essener publishers, much of the curriculum is still filled by teachers themselves. The Social Studies Didactics Manual (Olgers et al., 2014) states as the goals of social studies political and societal literacy, judgement and capacity for participation. According to Jeliaskova and Hoppe (2012), teachers in social studies and social sciences subjects have a tendency to cover topics that are familiar and relatively easy to analyse, and therefore they urge them to take students seriously in their competence by providing them with complex and realistic cases, and to assist them in exploring these. This is supported through q-methodology research by Mul (2015), who found that students have a strong need to be challenged and there is an urgency to increase conscious awareness of the relevance of social studies.

3. Research Question

3.1 “How can the subject of social studies appropriately contribute to the development of citizenship competencies for Dutch high school students ?”

1. *By analysing the history background of social studies, can its main challenges be determined and explained ?*

Through analysis of literature and reports a history of the foundation of social studies was established. This question guides the research to determine if the main challenges of the subject of social studies can be stated, and how they hinder the purpose for creating the needed foundation of democratic values and knowledge. This subquestion will consider the areas in which students showed they were lacking in comparison to their peers from similar countries and evaluate to what extent the difference in curriculum for social studies between different schools has an impact on this.

2. *What are the main aspects of social studies as a course that find root in the minds of its students, and do they match the target skills and topics?*

To determine if social studies is an appropriate tool for achieving citizenship goals, it is necessary to look at what its students take away from it, and more importantly what comes to mind first when they are asked about it, as it shows the topics that left an impression.

3. *How do Dutch high school students perceive the need for citizenship education in their journey to become active members of their democracy?*

In order to assess the perception on the relevance of citizenship education in high school, speaking to students helped determine if they have a solid grasp on the importance of the subject. Especially because its topics are also applied instead of purely theoretical, possibly making it one of the only courses students can imagine using in day to day life, it is crucial that

they realise it is not an abstract concept. Inquiring after participants' insight into the need for education on these topics aids in assessing if their course succeeds in properly education on citizenship.

4. What methods are used and what alternative methods can be used for citizenship and democratic/political education?

In order to assess what could make for an appropriate way of educating citizenship, both the literature and the input from focus groups will be used. Through answering this question, new options for adjusting the social studies curriculum can be explored to achieve the goals of teaching citizenship.

4. Methodology

For this study, a mixed method approach was employed, combining a literature review with collection of qualitative data through focus groups, to support the literature. This approach is the most suitable for answering the research question as it allows for exploring previous research and recent reports on the topic of citizenship and democratic engagement, as well as providing the opportunity to have a free flowing conversation without strict boundaries or closed questions (Adler et al., 2019).

The literature search for this study was conducted following the research question and subquestions. To understand how the subject of social studies can appropriately contribute to the fostering of citizenship competencies for Dutch high school students, certain definitions had to be established first, and background information for the history of social studies in the Netherlands was deemed necessary as it appeared to be crucial to understanding its development and evolution. To comprehend the role of the government in this problem that seemingly lies with the educational sector the legal assignment for both secondary education and citizenship education specifically was consulted. Further literature - on topics such as the applied teaching of social studies and the possibilities for measuring educational goals - was explored to determine possible other hindrances in the smooth and structured execution of citizenship development.

Focus group discussions allow participants to express their opinions freely, leaving them room to build from each other's experiences and go into further detail than imagined in the early stages of this study. This works especially well with younger participants such as high school students, who may feel reduced pressure and a sense of safety when among classmates, leaving them more willing to express their ideas. It has been attempted to - where possible - create single gender focus groups, as research suggests that factors like possible interest in the

opposite sex and differing general interests and attitudes can negatively impact group dynamics in mixed gender focus groups (Adler et al., 2019).

Participants for the conducted focus groups were 10 high school students, split into two groups of five. Ages ranged from 16 to 18. All participants were either enrolled into a social studies course at their high school or had already completed a social studies course. A convenience sampling method was used to recruit participants from the researchers network. Participants were asked to share their level of high school education, which included the Havo and VWO levels. In addition they shared both factual specifics about their own experiences with social studies, including how long they were taught the subject and how many teachers they had, as well as personal experience including the importance of the subject to them, the amount of material they can recall and opinions on possible amendments to the way social studies is coordinated by the government.

The focus groups were led by the researcher, and aimed at gaining as much insight into the participants' experience as possible. The researcher posed broad questions and offered themes for conversation, jumping in to clarify and encourage where needed. All conversation audio was recorded and transcribed by hand to ensure full translation of what was being discussed.

5. Results

Literature

The literature on social studies as a subject illustrates a long history of discussion. Historical analysis can help pinpoint key challenges in the development of social studies in Dutch high schools. Since before its inception in 1963 under the Mammoth act, but especially after, the subject has faced continuous debate as to its purposes and overlap with other disciplines and sciences. The lack of a structured curriculum leaves much room for inconsistencies between schools and teachers, and the previously unclear but still relatively unmeasurable legal assignment for citizenship education sees room for improvement. It can be argued that the course was underprepared when it was introduced into schools, and therefore left much room for discussion.

Reports about comparison with international standards highlights the fact that Dutch high school students fall behind their peers from similar countries when it comes to citizenship competencies (Munniksma et al., 2017). Further reasons for this might be found with the low percentage (75.5%) of officially qualified social studies teachers (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2022) or the position of social studies as a less significant course in the curriculum when compared to those that have a national central examination at the end of the line (De Jong 2021). The task of executing citizenship education has been explicitly placed with social studies, but sees components also covered in courses like economics, Dutch language and literature, history and religion. The analysis of current methods through textbooks reveals inconsistencies, as there is no official state-approved curriculum (Kaljee, 2015). There appears to be a divide between the teaching of factual knowledge and the analysis of When measuring the level of citizenship competency, the aspect of knowledge can be seen as separate from other aspects, such as attitude, reflection skill and social tasks (Ten Dam et al., 2010). Students

also showed preference for interactive and practically applicable approaches, which they feel are efficient in helping them understand and apply citizenship concepts (Mul, 2015). This then supports the idea that generally adopting more dynamic and applied teaching methods may better foster the desired citizenship competencies. These teaching methods should also focus on including more complex and realistic cases in order to challenge students (Jeliazkova & Hoppe, 2012). Integrating current events into the curriculum is an important part of understanding the social relevance of social studies, helping students see the practical applications of their studies. More commonly focusing on interactive and applied teaching methods could address the current challenge of bridging factual knowledge to the sense of societal involvement.

Qualitative Research - Focus groups

In order to reflect on the practical connection between the research question and the literature, focus group discussions were conducted. The goal of these conversations was to explore what the main aspects of social studies are that resonate with students, and to then assess if these align with the targets set out by schools and the national government, as well as to gain insight into their perception on the necessity of the subject and its curriculum.

Some of the key findings relate back to the structure of the course, the range of variety in what is taught, the disconnect between the material and the real-world applications and the sense of appreciation for the usefulness of the subject.

Over half of the students involved agreed on the notion that for them, this course was a first introduction to many aspects of the Dutch democratic system. They were not previously familiar with many of the political and social structures, whether national or on EU level. A large part of their education on this was fairly formal and factual, with classic written tests at the end

of sections. This was illustrated by the frequent use of specific terminology, but used in a manner that felt disconnected from the meaning and understanding. When asked what terms they remembered after having had to study them over the past year they were unfamiliar with the exact definitions of many terms that were mentioned, remembering words such as “pluriform society” and “welfare state”, but following them up with phrases such as “or something like that, I think”. When discussing specifically if they thought they remembered much of what they learned in terms of factual information and politically related terminology, the answer was overwhelmingly “not a lot”. A couple of participants stated or implied they could maybe get a sufficient grade if they were to be tested right now, but this did concern students that were currently still following social studies, as opposed to having followed it one or two years previously. Another student implied that the knowledge was very factual and they were not given much opportunity to form opinions on the matters discussed.

Another big theme present in the qualitative part of this study were the big discrepancies that could be detected between different schools’ and teachers’ approaches. One student describes outings to curriculum-related institutions, such as a courtroom, the Dutch parliament, or an organised conversation about societal problems with students from a strongly religiously affiliated high school. They were also given guest lectures from people that belonged to “other cultures”, as stated by the student. The teacher responsible for these outings was said to be very passionate and of the opinion that the official material was important but not sufficient. Another in the same group mentioned they had not been on a single excursion and simply had to study from their book to prepare for testing. This student also mentioned attending classes during the beginning few months of the year but due to administrative issues and not enough teachers they did not receive further education until the final month of the year, which they finished with a large multiple choice test the student states they do not have much recollection of. This issue of unreliable planning of social studies is repeated in the other focus group

conversation, by over half of the students stating they had multiple teachers throughout the year, with one being taught by four different teachers in one academic year. Another student states there was a large discrepancy between their own teacher and that of the parallel class, with them taking the same tests but their class scoring significantly higher than the other, with the tests being checked by the same teacher.

Something else that came up in relation to this theme was the mention of a teacher being passionate and prepared, but making no issue of missed homework deadlines and insufficient attendance, granting high marks even if there was doubt about the deservedness from the students in that class.

One student stated that they strongly believe that involvement is tied to remembering and realising usefulness of the course material, saying that if they had had more excursions like they now realise other schools did organise, they can imagine remembering much more of what was covered and tested. Something added to this was the difference between what was taught by an intern and what was taught by a passionate teacher within the same year. It was mentioned that everything explained by this more passionate and prepared teacher was retained much better.

Further discrepancies in the general curriculum can be spotted in what is for some schools considered one of the bigger aspects of social studies: learning how to structure arguments and articulate opinions through debating. Some students mentioned debating as a mandatory section of the curriculum, one mentioned observing a debate between political representatives organised at their school during national election time, but others mentioned not spending any time on this other than during Dutch language classes or only on one specific debate day and never outside of that.

A third large theme present in both discussions is the level of appreciation for the importance of citizenship education and social studies. When asked directly if they deemed

social studies and its materials useful, a large majority verbally agreed. One stated that they often think “this is of use to me”, where another said "The things we cover such as politics, they are everywhere. At first I didn't understand politics and now that I do I sometimes see something on the news and I can actually understand what is going on". Students indicated that they have more interest in this subject compared to others due to the possibility for active/real-life interaction with the content. Adding to that, one participant was of the opinion that this higher level of practicality is also the cause for them to remember much more of the content than was the case for other subjects. Another highlighted that the course helps relate to current events, giving the examples of understanding how a recently discussed ban on vapes would come into existence through the different levels of government; and how during elections people always mention left and right politically, but the things taught during social studies put that into perspective for the first time.

When discussing citizenship competencies in one of the groups, two goals that were brought up were learning to participate in society and dealing with other people, as well as learning to form and discuss opinions.

Learning to debate was by one participant deemed important for not only mastering the forming of opinions but also for listening to others and understanding their opinions.

On the matter of the government's role in citizenship education, there were two sides. One participant was of the opinion that it was mostly up to parents to help educate their children on citizenship. Another disagreed and highlighted the role of the government in striving for equal opportunities within the Netherlands, stating that teaching students skills to uphold these opportunities - and the knowledge about how the country functions in order to achieve that - is therefore also largely a government responsibility.

Furthermore, the topic of media understanding as a part of citizenship was addressed by two students, one of which mentioned the enormous amount of influence they think media have, and the other illustrated the role of media by saying that after discussing the topic in class, they realised how important what is mentioned through news platform is in the shaping of people's opinions. An example for the way this subject can be approached was given by another, who said that the teacher focused on print media and newspapers, by analysing articles with the whole class in order to understand how different presentation of news impacts opinion. The participant in question did however mention that the classes who took part in this had more applied activities, but also received lower grades during testing.

When talking about how the subject of social studies could be improved to include more of what they now understand as citizenship education, factors that were brought up included more applied teaching to relate factual information to real life situations, a possible restructuring of the curriculum, and a clearer, general structure nationwide in order to ensure a good standard of citizenship education. More applied teaching in this case seemed to refer mostly to incorporating excursions or other ways of gaining insight into the application of the material that is taught, such as an opportunity to see the Second Chamber of the Dutch parliament to help register what role in the governmental structure it holds, or the inclusion of a debate to see different perspectives voiced brought to life in a respectful and organised way. Restructuring the curriculum would apply to creating more space for the subject within the general high school program, to include another year for example, or to find possibility for sessions in collaboration with other related subjects like geography, history and philosophy. Concerns about restructuring in this way were mentioned several times in the way of stress, an overfull program and a disinterest in having to sit for more national examinations, but students agreed that they would rather sit through another one of these exams if it ensured good quality social studies and citizenship education, as opposed to reducing stress by eliminating the subject or merging it to

create more space. A stricter nationwide standard for teaching social studies could mean less variation between schools and teachers, and creating clearer requirements could help streamline innovation.

Two final points that arose from these focus groups were the matter of varying interest between students, and the place for applied citizenship knowledge - mostly peripheral matters of citizenship in a more individual sense - within high school education.

The varying interest from one student to another was by several participants thought to be somewhat based on age and gender, but it was also mentioned that students who were already or close to being eligible to vote in elections seemingly had both a clearer interest in and more prior knowledge of the matters discussed. It was also brought up that there might be a larger interest in the subject of social studies and citizenship among students of the VWO level, which is aimed at preparing students for scientific education.

On the topic of applied citizenship knowledge, students related the fact that social studies was an integral part of introducing the Dutch democratic system to them, to other aspects of being a Dutch citizen that they bear privilege but also responsibility for and which are left to them to figure out individually. Things that were mentioned were understanding and organising different types of insurance, benefits, and personal economics. It was questioned what role social studies should or could play in this, with one student stating that it could also be part of economics, but that is not mandatory in contrast to social studies, which is. The main concern here was that the subject prepares you to be part of a society through understanding its rules on a general, organisational level but students are left with large knowledge gaps about what this means for them on an individual level.

6. Discussion

The findings of the study reveal that the lack of a cohesive and standardised curriculum for social studies poses significant challenges to the effective development of citizenship competencies among Dutch high school students. Without clear learning objectives and standards, there is considerable variation in what is taught and how it is taught across different schools and by different teachers. After analysing the literature it could be suggested that the perennial discussion regarding the purposes of social studies education can be explained by the idea that it covers too much ground. As suggested by Meijs and Need (2019), the purpose seems to shift too actively depending on the political teachings of the day. Flexibility is an important aspect for social studies, in order to facilitate the inclusion of current events for example, but it is also a reason for the lack of structure in its curriculum. This is illustrated by the students, who mentioned great variation between their schools in the topics they covered, some of which were based on dry, factual knowledge, while others were extremely applied and focused more towards the idea of understanding society. The applied aspect and complexity of such cases are proven to take better root in the minds of students (Mul, 2015) and promote a cohesive level of citizenship (Ten Dam et al, 2010). Factual knowledge is stated by the latter to be similarly but separately important to citizenship, but the input from the focus groups illustrates the idea that much of that knowledge is retained through “buzz words”, empty definitions that are remembered through studying for tests but that students cannot accurately reproduce a meaning of.

Looking at the legal assignment, specifically the demand for coherent education of citizenship, it could be stated that after analysing the insights provided through the focus group conversations, there is much to be improved in coherency, whether among teachers at the same school or among different schools within this country.

As stated by one student, this is the first time it is explained to many of them how Dutch politics and other governmental institutions work, and what they do for the people. This part of social studies clearly covers a large chunk of the responsibility for democratic knowledge that belongs to citizenship education. This was earlier done through the course best described as “state arrangement/design”, “staatsinrichting” in dutch. The downside to this is that students from several schools in several parts of the country mentioned that this democratic knowledge is also covered in the very factual part of the material, the part that multiple participants say they mostly remember terms or “buzz words” from, if anything at all. This takes into account that foundational knowledge is often still present, even if students cannot bring themselves to explain concepts they do to some extent understand.

The role of social studies as a non-central exam course supports the reference of De Jong (2021) to the “neglected child”. Further reasoning can be found in the lack of a supportive national curriculum, the status as subject with the least amount of officially qualified teachers and the fact that multiple students mention receiving their social studies education from more than 1 teacher within the year, or even not receiving social studies education for multiple months during the only year they should receive it. As highlighted throughout the inception of social studies as a mandatory course around 1963, there have always been questions about the boundaries it should stick to and transcend. What subjects can or should it overlap with? Is it meant to be informative or should it nurture the opinions of its teachers and students? This reiterates the need for strong frameworks for teaching social studies - and through it, adequately increase citizenship - on a national level.

According to the Dutch Educational Inspection, most schools officially complied with the law on citizenship education in 2016. However, as proven by the reports on lacking citizenship competence in students of those schools, complying with said law does not guarantee reaching the desired level of citizenship. As this suggested the law was too general, it was adjusted in

2021, but the occasion still illustrates the need for offering tools to schools through which they can measure their own progress.

Input from the focus groups about the perception on the necessity of social studies and its teachings is overwhelmingly positive, with some stating it could be the most useful course they take throughout high school. Because of this, students could support the expansion of social studies to take up a more prominent place in the high school curriculum, through adding an extra year or introducing a central examination. Further takeaway from the focus groups might be the reported differing levels of interest based on age - voting age high schoolers appear far more interested and carry more prior knowledge - and level of schooling. Especially the former aspect could be a basis for which to reimagine the structure of social studies, making it more connected to the world of experience that belongs with certain ages and their position in society.

7. Conclusion

This research sheds light on the significant challenges facing the development of citizenship competencies among Dutch high school students within the context of social studies education. The lack of a cohesive and standardised curriculum for social studies contributes to considerable variation in what students learn and how they learn it across different schools and with different teachers. This lack of consistency undermines the effectiveness of social studies education and subsequently hampers the ability of social studies education to adequately prepare students for active citizenship at a national level. The study highlights the need for a more structured and coherent approach to social studies education. This includes clear learning objectives and standards, as well as support and training for teachers to effectively deliver citizenship education in the classroom. Additionally, there is a need for better tools of measurement. Furthermore, the findings underscore the importance of providing students with practical and applied learning experiences that promote active engagement with citizenship concepts. Such experiences have been shown to be more effective in fostering citizenship competencies and promoting a cohesive understanding of democratic values.

Despite the challenges identified, the research also highlights the positive perception of social studies and its teachings among high school students. Many students recognize the importance of the subject and appreciate its relevance to their lives, indicating a potential for social studies education to effectively contribute to the development of citizenship competencies. This perception is demonstrated by the students' agreement that the subject is important enough to take up a more prominent role in their high school education, for example through the extension of the programme to cover multiple years instead of one. The introduction of national exams for the subject would also, in their opinion, aid in increasing the level of cohesive citizenship among Dutch students.

It can be concluded that social studies in its current state cannot adequately contribute to the desired level of citizenship and social cohesion. Ways in which to improve this include providing clearer frameworks for both social studies and citizenship education, exploring possibilities for expanding social studies and developing tools to measure the current status of education. Social studies can only contribute to the development of citizenship competencies for Dutch high school students by providing a clear curriculum, working nationwide to ensure steady development and overall losing its status as the neglected child. Further research could look into standardising the social studies curriculum or, for the purposes of connecting the introductory level of democratic knowledge to the way it is applied in society, it could be explored whether a lowering of the voting age might bring opportunities for social studies education.

Bibliography

Sources

Handelingen der Staten Generaal:

- 1962-1963, I, 2037
- 1962-1963, II, 2648
- 1962-1963, II, 2554

Kamerstukken II, 2016-17, 34550-VII, nr. 128, p. 31

Artikel 33 lid 15 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O. (1985, 1 april)

<https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768/>.

Literature

Adler, K., Salanterä, S., & Zumstein-Shaha, M. (2019). *Focus Group Interviews in Child, Youth, and Parent Research: An Integrative Literature Review*. *International Journal Of Qualitative Methods*, 18, 160940691988727. <https://doi.org/10.1177/1609406919887274>

Boekholt, P.Th.F.M. & De Booy, E.P. (1987). *Geschiedenis van de school in Nederland vanaf de middeleeuwen tot aan de huidige tijd*. Van Gorcum, Assen/Maastricht.

Daas, R., Dijkstra, A. B., De Kort, I., & Universiteit van Amsterdam, Afdeling Onderwijswetenschappen. (2019). *Verkenning instrumenten opbrengstgericht burgerschapsonderwijs*. In *Vorstudie Naar Ontsluiting van Meetinstrumenten Als Randvoorwaarde Voor Opbrengstgericht Burgerschapsonderwijs*.

<https://www.expertisepuntburgerschap.nl/wp-content/uploads/2022/11/Verkenning-instrumenten-opbrengstgericht-burgerschapsonderwijs-vo-raad.pdf>

De Jong, W.P.T. (2021). *Sociologen in zakformaat? Burgerschapsvorming en het schoolvak maatschappijleer in Nederland (1945-2020)*. Pedagogische Studiën, 98(3), 204-220.

<https://pedagogischestudien.nl/search?identificer=685394eb-217e-420b-967d-0e627ba56beb>

Dijkstra, A. J., De Jager, R., Koops, T. M. F. M., & Philippens, H. M. M. G. (2007). *Civitas: maatschappijleer voor de tweede fase havo/vwo*. Maklu.

Driscoll, T., & McClusker, S. W. (2022). *Becoming active citizens : practices to engage students in civic education across the curriculum (an innovative resource geared to transform civic education in the classroom)*. Solution Tree. 2024,

Flanagan, C. (2009). *Young people's civic engagement and political development*. In Handbook of youth and young adulthood (pp. 309-316). Routledge.

Hoefnagels, H. (1977). *Het raamleerplan maatschappijleer. Een kritisch sociologisch commentaar*. Sociologische Gids, 24(4), 270–281. <https://rjh.ub.rug.nl/sogj/article/download/20890/18362>

Hoek, van der B. (2012). *Meedoen alleen is niet genoeg. Een verkenning van de verhouding tussen Maatschappijleer en burgerschapsvorming*, in M. H. Bernaerts en C. van Kesteren (red.) *Maatschappijleer hoofdzaak. Een sociaal-wetenschappelijk denkkader voor politieke oordeelsvorming*. LEMM, Ipskamp Drukkers: Enschede, 92-118

Hoggan-Kloubert, T., Mabrey III, P. E., & Hoggan, C. (2023). *Transformative civic education in democratic societies* (Ser. Transformations in higher education series). Michigan State University Press. 2024.

Hoppe, R. & Jeliaskova, M. I. (2012). *Kritisch denken over politieke problemen*, in M. H. Bernaerts en C. van Kesteren (red.) *Maatschappijleer hoofdzaak. Een sociaal-wetenschappelijk*

denkkader voor politieke oordeelsvorming. LEMM, Ipskamp Drukkers: Enschede, 7- 40

Inspectie van het Onderwijs. (2021) Onderzoekskader Voortgezet Onderwijs.

<https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/burgerschap/documenten/publicaties/2021/07/01/onderzoekskader-2021-voortgezet-onderwijs>

Inspectie van het Onderwijs. (2022). Rapport De Staat van het Onderwijs.

<https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/staat-van-het-onderwijs/documenten/rapporten/2022/04/13/de-staat-van-het-onderwijs-2022>

Jeliazkova, M. I. (2015). *Citizenship education: social science teachers' views in three European countries*. <https://doi.org/10.3990/1.9789036540056>

Kaljee, F. (2015). *Democratisch burgerschap in het voortgezet onderwijs. Een comparatieve rapport-en handboekanalyse voor het vak maatschappijleer in relatie tot het burgerschapsonderwijs in Nederland 1976-2013* (Master's thesis). <https://studenttheses.uu.nl/handle/20.500.12932/19230>.

Kerngroep Commissie Modernisering Maatschappijleer. (1976). *Maatschappijleer op orde: voorstel voor een raamleerplan maatschappijleer voor scholen voor voortgezet onderwijs*. Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen.

Letizia, A. (2020). *Graphic novels as pedagogy in social studies : how to draw citizenship* (Ser. Palgrave studies in global citizenship education and democracy). Palgrave Macmillan. 2024.

Meijs, L., Need, A. (2009). *Sociology, at last a basis for civil sciences as a secondary school subject*. Journal Of Social Science Education, 26–34.

<https://pure.rug.nl/ws/portalfiles/portal/14616669/2009-MeijL-sociology.pdf>

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2022). *Bevoegdheid. Kerncijfers en Indicatoren Voortgezet Onderwijs | OCW in Cijfers*.

<https://www.ocwincijfers.nl/sectoren/voortgezet-onderwijs/personeel/arbeidsmarkt-en-personeelstekorten-vo/huidige-situatie/bevoegdheid>

Mul, H. M.(2015). Leerlingen over het vak maatschappijleer: een q methodologie onderzoek. In A. Need (Red.), Faculteit Gedragwetenschappen, Instituut ELAN [Thesis].

<https://essay.utwente.nl/70453/1/Mul%20Hinke%20-%20S0048382%20-%20Afstudeerscriptie.pdf>

Munniksma, A., Dijkstra, A. B., Van Der Veen, I., Ledoux, G., Van de Werfhorst, H. G., & Ten Dam, G. (2017). *Burgerschap in het voortgezet onderwijs : Nederland in vergelijkend perspectief*. In Amsterdam University Press.

<https://pure.uva.nl/ws/files/19896249/ICCS2016BurgerschapNederland.pdf>.

Noordink, H. (2007). *Handreiking schoolexamen maatschappijleer/maatschappijwetenschappen havo/vwo. Tweede fase. Herziening examenprogramma's havo/vwo*. Stichting leerplanontwikkeling, Enschede.

Olgers, T., Van Otterdijk, R., Ruijs, G., De Kievit, J., Meijs, L., Landelijk Expertisecentrum Mens- en Maatschappijvakken, & ProDemos - Huis voor democratie en rechtsstaat. (2014). *Handboek vakdidactiek maatschappijleer* (H. Ramkema & C. Gelinck, Reds.; Tweede, herziene druk).

ProDemos - Huis voor democratie en rechtsstaat.

<https://expertisecentrum-maatschappijleer.nl/wp-content/uploads/Handboek-maatschappijleer-herdruk-PDF-webversie.pdf>

Ten Dam, G. T., Dijkstra, A., & Janmaat, G. (2016). *De maatschappelijke opdracht van de school: burgerschapsonderwijs in ontwikkeling*. In B. Eidhof, M. Van Houtte, & M. Vermeulen (Eds.), *Sociologen over onderwijs. Inzichten, praktijken en kritieken* (pp. 259–280). Garant.

<https://dare.uva.nl/personal/search?identificer=69d42514-cdd1-474a-b78b-4afff557fb6>

Ten Dam, G., Geijssel, F., Reumerman, R., & Ledoux, G. (2010). *Burgerschapscompetenties: de ontwikkeling van een meetinstrument*. *Pedagogische Studiën*, 87(5), 313-333.

Van Gunsteren, H. R. (1992). *Eigentijds burgerschap*. Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. https://doi.org/10.26530/oopen_439428.

Yogev, E. (Ed.). (2014). *Politics now : enhancing political consciousness in high schools* (Ser. Education in a competitive and globalizing world). Nova. 2024,

8. Appendix

8.1 Focus group guideline English

Social Studies in Dutch High School

Groups of 5-6 high school students

Where possible aiming to form single gender focus groups

Introduction

- Welcoming participants
- General introduction into the research: how students of the subject Social Studies in high school experience or have experienced the material covered and the subsequent development of citizenship competencies.
- Explaining and defining topics
 - Social Studies: Maatschappijleer in Dutch
 - Citizenship Competencies: goals set out by the government that along with things such as language and calculus are used to score the development of students in the school system, and that specifically are used to measure how well the student will be able to conduct themselves among fellow citizens and contribute to society and democracy. Aspects of citizenship that are valued are (democratic) knowledge, attitude and skills
- **Aim:** Respectful and open conversation about the student experience of the topic. The idea is for participants to converse following presented prompts and themes. There are no right or wrong answers, as the goal is to understand personal experience. At the end of the conversation I want to have an understanding of how you experienced social studies, what you think you learned, what stayed with you, how it impacted your views and possibly other aspects of your life. I do not need people to agree (consensus), instead I expect as many aspects of your experience as possible, even if they are very different.
- **What this conversation will look like:** The conversation will last between 40 minutes and an hour. We will start with names, ages and what your social studies experience factually looked like (how long ago, what timespan, if any had the same teacher). Names and teacher names will be redacted from the transcript and substituted for “Student 1” or “Teacher 1” to maintain anonymity as much as possible. We will then have 4 parts. Part 1 covers introduction and acquiring your consent. Part 2 will focus on what you learned in social studies and how you experienced it. Part 3 will cover everything related to citizenship competencies, ranging from the connection to social studies to your opinion about said competencies. Each part will have a main theme and additional questions to further explore the theme. I will attempt to keep conversation flowing, possibly asking specific participants for their input to make sure all perspectives are included.
- **Data and privacy:** The conversation will be recorded (audio only) and will afterwards be transcribed. Names and personal identifiers such as locations or class names will be edited to maintain anonymity. The audio recordings will be kept for a maximum of 6 months but no one besides the researcher and supervisor will have access to them. They will only be kept to analyse the conversation further if the transcript is not clear, to explain things like irony, intonation, and imitations. The transcripts will be kept in a safe drive connected to the university of Groningen. You need to give verbal consent in order to be recorded and partake in this research. If you want to receive updates about the research you can submit contact details to the researcher at the end of the conversation.

Part 1

- State your name, age, factual information about your social studies experience (how long ago, how long it lasted, if you were classmates with fellow participants). “I understand how this research works and give permission to being recorded and be a participant in this research.”

Part 2

- What was your experience with Social Studies?
 - Did you like the subject?
 - Did you like the topics and project?

Social Studies in Dutch High School

- Did you like your teacher/find them inspiring?
- Was the meaning of the course explained to you? And was the purpose clear along the way of the course?
- From your perspective, was the course and the material suitable for everyone? Eg. do you think that some people might have found it easier to understand the importance and the topics themselves than others?
- Did social studies make an impact on you?
 - What do you remember?
 - Do you think the year you had social studies was a good choice?
 - What did you think of the structure of the course, the year they chose to teach it and the fact that its only for 1 year (usually)?
 - What do you think about the course not being an exam course?

Part 3

- What is your current understanding of citizenship competencies or “Burgerschapscompetenties”
 - Can you give examples of competencies that the government might want you to develop as a person?
- What is the role of social studies in developing citizenship competencies in your experience?

8.2 Focus group guideline Dutch

Algemene introductie van het onderzoek:

Hoe leerlingen van het vak Maatschappijleer op de middelbare school het behandelde materiaal ervaren hebben en de daaropvolgende ontwikkeling van burgerschapsvaardigheden.

Uitleg en definitie van onderwerpen Maatschappijleer: Burgerschapsonderwijs in het Nederland, en het zou moeten gaan over de democratische rechtsstaat en de rol van de mens, of de burger daarin.

Burgerschapscompetenties: doelen die door de overheid zijn gesteld en die, samen met zaken als taal en rekenen, worden gebruikt om de ontwikkeling van leerlingen in het schoolsysteem te beoordelen. Deze worden specifiek gebruikt om te meten hoe goed de leerling zich later als burger zal kunnen gedragen en bijdragen aan de samenleving en democratie. Aspecten van burgerschap die worden gewaardeerd, zijn (democratische) kennis, houding en vaardigheden. Worden gescoord op 4 schalen:

democratisch handelen, maatschappelijk verantwoord handelen, omgaan met conflicten, omgaan met verschillen

Doel: Respectvol en open gesprek over de ervaring van de leerling met het onderwerp. Het idee is dat we een gesprek voeren aan de hand van thema's en ook specifiekere vragen die hierbij horen. Jullie zullen echt je eigen mening mogen delen en je ervaring, ik moet dat juist voor me houden omdat het gaat over jullie kant, want wat ik ervan vind dat weet ik natuurlijk al. Er zijn geen goede of foute antwoorden, omdat het doel is om persoonlijke ervaring te begrijpen. Aan het einde van het gesprek wil ik een begrip hebben van hoe jij Maatschappijleer hebt ervaren, wat je denkt dat je hebt geleerd, wat is blijven hangen, hoe het je opvattingen heeft beïnvloed en mogelijk andere aspecten van je leven. Ik verwacht geen consensus, maar zoveel mogelijk verschillende aspecten van jouw ervaring, zelfs als ze heel anders zijn.

Hoe dit gesprek eruit zal zien: Het gesprek zal tussen de 40 minuten en een uur duren. We beginnen met namen, leeftijden en hoe jouw ervaring met maatschappijleer er feitelijk uitzag (hoe lang geleden, hoelang het duurde, of je dezelfde leraar had). Namen en leraarnamen worden uit het transcript verwijderd en vervangen door "Leerling 1" of "Leraar 1" om anonimiteit zoveel mogelijk te waarborgen. Daarna hebben we 4 delen. Deel 1 omvat introductie en het verkrijgen van jouw toestemming. Deel 2 zal zich richten op wat je hebt geleerd bij maatschappijleer en hoe je het hebt ervaren. Deel 3 zal alles behandelen wat te maken heeft met burgerschapscompetenties, variërend van de verbinding met maatschappijleer tot jouw mening over deze competenties. Elk deel zal een hoofdthema hebben en aanvullende vragen om het thema verder te verkennen. Ik zal proberen het gesprek vloeiend te houden, mogelijk specifieke deelnemers vragen om hun mening om ervoor te zorgen dat alle perspectieven

worden meegenomen. Gegevens en privacy: Het gesprek zal worden opgenomen (alleen audio) en naderhand worden getranscribeerd. Namen en persoonlijke identificatoren zoals locaties of klasnamen worden bewerkt om anonimiteit te behouden. De audiobestanden worden maximaal 6 maanden bewaard, maar niemand behalve de onderzoeker en de supervisor heeft toegang tot ze. Ze worden alleen bewaard om het gesprek verder te analyseren als het transcript niet duidelijk is, om zaken als ironie, intonatie en imitaties toe te lichten. De transcripten worden bewaard op een veilige drive die verbonden is met de Universiteit van Groningen. Je moet mondelinge toestemming geven om te worden opgenomen en deel te nemen aan dit onderzoek. Als je updates over het onderzoek wilt ontvangen, kun je aan het einde van het gesprek contactgegevens aan de onderzoeker verstrekken.

Deel 1 Noem je naam, leeftijd, feitelijke informatie over je ervaring met maatschappijleer (hoe lang geleden, hoelang het duurde, of je klasgenoten had die ook deelnemen). "Ik begrijp hoe dit onderzoek werkt en geef toestemming om te worden opgenomen en deel te nemen aan dit onderzoek."

Deel 2 **Wat was jouw ervaring met maatschappijleer?**

Wat voor onderwerpen hebben jullie behandeld?

Wat voor projecten heb je gedaan?

Mogelijke inhoudelijke onderwerpen/vraagstellingen:

Kon je plezier halen uit het volgen van het vak/uit de inhoud? Vond je het een interessant vak? Waren er specifieke projectvormen of onderwerpen die je beduidend interessanter vond? Vond je je leraar inspirerend? En hoe belangrijk is het voor jou dat de leraar voor dit vak inspirerend of "goed" is?

Was de betekenis van de cursus aan jou uitgelegd? En was het doel duidelijk gedurende de cursus? Vanuit jouw perspectief, was de cursus en het materiaal geschikt voor iedereen? Bijv. denk je dat sommige mensen het gemakkelijker vonden om het belang en de onderwerpen zelf te begrijpen dan anderen? Waar was dit van afhankelijk?

Heeft maatschappijleer een impact op jou gehad?

Mogelijke inhoudelijke onderwerpen/vraagstellingen:

Wat herinner je je inhoudelijk van het vak? Vind je dat het jaar waarin je maatschappijleer had een goede keuze was? Wat vond je van de structuur van de cursus, het jaar waarin ze ervoor kozen om het te geven en het feit dat het slechts voor 1 jaar is (meestal)? Wat vind je ervan dat de cursus geen examencursus is?

Deel 3 - Wat is je huidige begrip van de term burgerschapsvaardigheden of "Burgerschapscompetenties"?

Mogelijke inhoudelijke onderwerpen/vraagstellingen:

Kun je voorbeelden geven van competenties die de overheid zou willen dat je als persoon ontwikkelt? Wat is de rol van maatschappijleer in het ontwikkelen van burgerschapscompetenties in jouw ervaring? Zijn er momenten of onderwerpen of projecten uit het vak die je kan linken aan het idee van burgerschapsvaardigheden? Wat vind je ervan dat de overheid dit belangrijk vindt?

8.3 Transcript focus group 1

Recurring themes:

- Differences in education depending on teacher and school
- Remembering buzzword terms without their definition
- Different levels of interest varying from student to student, for different reasons
- Realising the reason and importance of citizenship education or social studies, reflecting on the course
- Comments on how social studies could be improved

De algemene introductie van mijn onderzoek: Het gaat over hoe leerlingen van het vak maatschappijleer op de middelbare school het behandelde materiaal hebben ervaren en de daaropvolgende ontwikkeling van burgerschapsvaardigheden.

Dan hebben we natuurlijk even kort de uitleg en definitie van de onderwerpen:

Maatschappijleer - dat heet op sommige niveaus anders, zoals maatschappijkunde en daarnaast heb je ook maatschappijwetenschappen, dat heeft wel overlap maar is verdieperder en gaat meer op specifieke onderwerpen in. Klopt dat een beetje met wat jullie ervaring is met maatschappijwetenschappen?

Spreker: wij hebben alleen maar maatschappijleer gehad

Onderzoeker: nou dat is helemaal duidelijk. Maatschappijleer en dus ook maatschappijwetenschappen horen bij burgerschapsonderwijs. Burgerschapsonderwijs is niet alleen maatschappijleer, het heeft ook overlap met levensbeschouwing, aardrijkskunde, zelfs geschiedenis. En sommige scholen bedenken hier nog een extra vak bij, dat mogen ze in principe zelf weten. Het moet vooral gaan over de democratische rechtsstaat, en de rol van jou als persoon daarin, als burger.

Dan hebben we het woord burgerschapscompetenties, wat ik net al noemde. Dat zijn eigenlijk doelen die door de overheid zijn gesteld. Je hebt natuurlijk taal en rekenen, engels, dat soort dingen. Dat zijn van die vaardigheden die ze meten, om te kijken of scholen een beetje op schema liggen en leerlingen de juiste dingen bijbrengen op de juiste manier. Daar horen dus ook burgerschapscompetenties bij, die worden specifiek gebruikt om aan te duiden hoe goed je je als burger zal kunnen gedragen, of je kan bijdragen aan de samenleving. De dingen die daarin belangrijk zijn zijn democratische kennis, dus over de democratie, maar ook je houding en je vaardigheden. Hoe je je kan uiten over dingen die je vindt en of je met respect om kan gaan met andere mensen die andere dingen vinden, dat soort dingen. Het wordt gescoord op 4 schalen: democratisch handelen, maatschappelijk verantwoord handelen, omgaan met conflicten, en omgaan met verschillen. Mag je allemaal weer vergeten, maar dat is het ongeveer.

Het doel is dat we gewoon een gesprek gaan voeren. Ik geef jullie een beetje thema's en zal zeggen van "ik wil het even hier over hebben". Vertel vooral wat jullie ervaring daarmee is. Als het even stilvalt is niet erg, dan heb ik wel specifieke vragen waar we verder over kunnen praten. Maar deel vooral je ervaring. Als je er niet zoveel van vindt, mag je dat ook zeggen. Het is niet zo dat als jullie zeggen "het was helemaal niks" dat ik dan een mail naar jullie school ga sturen om dat te vertellen, maar het is erg interessant voor mij om te weten hoeveel er blijft hangen. Ik wil eigenlijk een begrip hebben van hoe je het vak hebt ervaren, wat je hebt geleerd, wat er dus is blijven hangen, hoe het jou misschien heeft beïnvloed in het kijken naar andere dingen in de wereld, of dat je er alleen maar op school mee bezig bent geweest. Ik denk dat we ongeveer 40 minuten bezig zullen zijn, misschien iets langer, maar dat is een beetje afhankelijk van hoe het gaat. We beginnen even met een namenrondje. Ik haal alles uit het transcript wat een persoonlijke identifier kan zijn, dus wat terugblijkt kan worden aan jullie persoonlijk. Dan is het compleet anoniem. Als er achteraf dingen zijn waarvan je denkt "ik wou dat ik dat nooit had gezegd" of iets wat veel te persoonlijk was, mag je me altijd even een appje sturen. De enige mensen bij wie dit in principe terecht komt zijn ik en mijn supervisor van de universiteit, en wij gaan hier professioneel mee om. We gaan daarnaast geen hele spannende onderwerpen bespreken maar ik moet dit officieel wel even gezegd hebben. Het audiobestand blijft maximaal 6 maanden bewaard, maar ik ga ervan uit dat ik het eigenlijk wel binnen 2 weken af heb. Soms zijn er alleen dingen zoals imitaties of een ironische uitspraak, die je als ze uitgetypt zijn niet helemaal meer kan begrijpen zoals ze bedoeld waren, dus dan is het handig om terug te kunnen luisteren. Alles wordt veilig bewaard. Jullie zullen zo allemaal verbaal even toestemming moeten geven, officieel.

We gaan beginnen. Het zijn drie delen, het eerste stuk is een introductie, het tweede is maatschappijleer zelf en het derde is meer over burgerschapscompetenties en wat het nou eigenlijk is.

Ik begin, en ik zou het fijn vinden als jullie het rondje kunnen afmaken. Ik ga mijn naam, leeftijd en feitelijke informatie over mijn ervaring met maatschappijleer geven, dus hoelang het ongeveer was, hoelang het duurde en eventueel of je klasgenoten of een gedeelde docent aan deze tafel. En daarna even een statement over dat je begrijpt hoe het werkt, dat je het oké vindt om opgenomen te worden en mee te doen aan dit onderzoek.

Dus ik ben [onderzoeker], 24 jaar en ik heb in de vierde klas maatschappijleer gehad. Dat is meer dan 7 jaar geleden. Ik heb niemand aan deze tafel die dat samen met mij volgde. Ik geef toestemming om opgenomen te worden en ik doe mee aan het onderzoek.

Spreker 1: Ik ben spreker 1, ik ben 16 jaar, ik zit in 5 havo. Ik had vorig jaar maatschappijleer en ik geef toestemming om deel te nemen en opgenomen te worden.

Spreker 2: Ik ben spreker 2, ik zit in 5 vwo en ik heb nu maatschappijleer. Ik heb [dezelfde docent als spreker 5] gehad hiervoor en heb nu les van [dezelfde docent als spreker 1]. Ik geef toestemming om mee te doen en opgenomen te worden.

Spreker 3: ik ben spreker 3, ik ben 17 jaar, en ik had vorig jaar maatschappijleer, ik zit nu voor de. Tweede keer in 4 havo. Ik had 1 docent en ik geef toestemming om opgenomen te worden en mee te doen.

Onderzoeker: Heb je nu weer maatschappijleer?

Spreker 3: Nee, ik heb het al afgerond.

Onderzoeker: Dus je hoeft het niet opnieuw te doen?

Spreker 3: nee.

Spreker 4: ik ben spreker 4, ik ben 17. Ik heb 4 docenten maatschappijleer gehad dit jaar. De namen weet ik niet meer. Het is daardoor heel erg wisselend qua les en zo. En ik geef toestemming om deel te nemen en opgenomen te worden

Spreker 5: ik ben spreker 5, ik ben 16 jaar oud en ik zit in vwo 5 en heb nu maatschappijleer van [dezelfde docent als spreker 2]. Ik geef toestemming om opgenomen te worden en mee te doen.

Onderzoeker: super, dankjewel. Ik wil vooral eigenlijk weten wat jullie ervaring is met het vak maatschappijleer. Heb je dingen die je kan vertellen over of je het leuk hebt gevonden, wat voor projecten en onderwerpen heb je behandeld? Zijn er dingen waarvan je echt zegt dat vond ik nou leuk of interessant, of juist onzinnig?

- Nerveuze sfeer, wordt wat gegiecheld -

Even simpeler: vinden jullie het een leuk vak? In vergelijking tot andere vakken?

Spreker 1: nou ik vind het wel interessant maar niet leuk. Maar dat is ook gewoon omdat het school is denk ik.

Onderzoeker: is dat voor iedereen een beetje hetzelfde?

Sprekers stemmen in.

Spreker 4: ja, het is niet echt een vak voor mij. Het is echt leren en leren en daar ben ik niet zo goed in. Het is weinig echt doen.

Onderzoeker: oh oké. Wat voor dingen leer je dan specifiek?

Spreker 4: Begrippen en dat soort dingen.

Onderzoeker: is het dan meer stampen dan doen?

Spreker 4: ja dat

Onderzoeker: krijg je dan ook weinig uitleg? Dat er een docent voor de klas staat en dat die heel veel verhaal houdt?

Spreker 4: dat wel, maar dat moest je dan wel echt allemaal onthouden.

Onderzoeker: dus meer met het doel van onthouden omdat ze het gaan toetsen?

Spreker stemt in

Spreker 3: ik heb gewoon een andere reden. Ik vind bijvoorbeeld technische vakken leuker en dan is maatschappij een hele andere kant op.

Spreker 2: ik vind het op zich wel een interessant vak, dat je weet hoe de wereld er op politiek niveau een beetje in elkaar zit. Maar ik snap wel dat je veel... dat dat met leren enzo wel veel is, maar wij zijn ook een keer naar de tweede kamer geweest en dat vond ik dan wel interessant om te zien. En we doen nu een project over debatteren.

Spreker 4: ja, dat heb ik ook.

Spreker 2: dat is ook best wel interessant om te gaan doen, met andere medeleerlingen.

Onderzoeker: wat voor projecten of thema's hebben jullie gehad? Of onderwerpen? Want je zegt wel al debiteren en politiek, maar zijn er nog andere dingen waarvan je echt denkt hier hebben we het over gehad?

Spreker 2: over rechtstaat hebben we het gehad

Spreker 5: en het Europese parlement enzo

Spreker 3: en verzorgingsstaat of zo

Spreker 2: ja, die krijgen wij nog. En uhh pluriforme samenleving?

Spreker 5: en communicatie en zo?

Onderzoeker: En wat hield dat in?

Spreker 2: parlementaire democratie ging over de tweede kamer en dan de eerste kamer en de regering en hoe dat zeg maar... en ook op Europees niveau met het Europees parlement. En de rechtsstaat, dat uh...

Spreker 3: dat ging over dat met die drie machten

Spreker 2: Oh ja, drie machten...

Onderzoeker: En de verzorgingsstaat, weet je dat nog?

Spreker 3: ja dan kreeg je allemaal van hoe werkt Nederland als verzorgingsstaat en dan had je van die drie theorieën zeg maar, en ja, wat dat allemaal inhoud zeg maar, met verzekeringen ook en zo en stel je gaat met pensioen, wat dat allemaal inhoud.

Onderzoeker: Oke. Waren er projecten waarvan je zei... nou, spreker 2 gaf net al aan dat het tweede kamer bezoek wel interessant was, maar waren er projecten dat je echt dacht "wow, ik wist niet dat dit bij maatschappijleer hoorde, of ik wist hier helemaal niks van" ?

Spreker 1: ja, we hadden niet echt heel veel projecten.

Spreker 4: ik heb er maar 1, dat is dat debat voeren.

Spreker 3: ja het is eigenlijk alleen dat naar de tweede kamer en dat debat en verder niet echt projecten

Onderzoeker: en hoe toetsen ze het vak? Zijn het allemaal losse toetsen?

Spreker 4: Ja, per hoofdstuk is er een toets.

Onderzoeker: hoe belangrijk was voor jullie de leraar in het leren van het vak? Denk je dat als jij [spreker 4] één leraar had gehad dat je het vak leuker had gevonden of beter had begrepen?

Spreker 4: ja want nu dan klik ik eindelijk met de leraar en dan gaat diegene weer weg en is het weer een andere.

Onderzoeker: En vonden jullie je leraar ook inspirerend of een leuke leraar? En was dat belangrijk voor hoe jij het vak hebt geleerd?

Spreker 1: ja ik denk het wel, maar mijn docent had wel heel erg adhd of zo, dat was wel...

Spreker 2: ja die is heel druk, dat wel, maar ze is wel gezellig

Spreker 1: ze is wel vrolijk

Onderzoeker: denken jullie ook dat je bij de ene... nou ja jij hebt er dan dus 2 gehad.

Spreker2: de andere docent was juist heel rustig, dat was heel anders.

Onderzoeker: had je ook het idee dat je bij 1 van de 2 echt denkt dat je meer hebt geleerd of het serieuzer nam? Maakt het veel uit welke docent je hebt of blijft het vak gewoon het vak?

Spreker 2: we hebben bij 1 docent echt vooral veel uitleg gekregen en niet echt aantekeningen of leerstof, maar ik denk dat het wel per docent uitmaakt. Iemand die heel serieus over het vak is, daarbij blijft het misschien wel beter hangen of iemand die iets rustiger is, in plaats van dat je de hele tijd...

Onderzoeker: afgezien van of een vak wel of niet interessant is zit je natuurlijk ook nog met al je klasgenoten met allemaal ook hun eigen energie en bepaald niveau van zin, dat is natuurlijk ook belangrijk om te onthouden. Hebben jullie het idee gehad dat de betekenis van het vak goed aan je is uitgelegd? Waarom het belangrijk is?

Spreker 1: ja bij mij wel

- instemming van anderen

Onderzoeker: is dat meer dan bij andere vakken? En waarom is dat?

Spreker 1: Ja, ik denk wel: hier heb ik wat aan.

Spreker 2: wat we behandelen, de politiek en zo, dat komt overal terug. Eerst snapte ik de politiek ook niet en nu ik het snap zie ik iets op het nieuws en kan ik begrijpen wat er aan de hand is.

Onderzoeker: denken jullie ook - misschien een ietwat moeilijke vraag - maar is vanuit jullie perspectief het vak voor iedereen even goed te begrijpen? of zijn er ook mensen die er wat meer moeite mee hebben?

Spreker 2: ik denk dat het wel te begrijpen is voor iedereen

Spreker 1: alleen al die begrippen zijn wel moeilijk, ik kon die echt niet onthouden

Spreker 4: nee ik ook niet

Spreker 2: oh, ik wel

Onderzoeker: als je naar een voorbeeld kijkt zijn er misschien wel de wat drukke jongens in de klas die nog minder bezig zijn met serieus leren bijvoorbeeld, of misschien zijn er mensen die met hun ouders al vaker over de onderwerpen praten. Als je er zo over nadenkt, was het voor iedereen goed toegankelijk of interessant genoeg?

Spreker 1: ja maar als je 18 bent mag je natuurlijk stemmen. Die mensen wisten al wel meer ervan.

Onderzoeker: klopt dat je zegt dat mensen die dus echt binnenkort zelf ook dingen ermee mogen doen dat die er ook meer mee bezig zijn? of het interessanter vonden?

Spreker 1: ja ik denk het wel

Spreker 2: ik heb dat niet per se maar dat zijn ook de mensen die bij mij 18 zijn die zijn blijven zitten en die hebben het vak al gehad, en die hebben dan minder interesse om het nog een keer te doen. maar ik denk wel dat ze het interessant vinden om te mogen stemmen, ik weet alleen doordat ze zijn blijven zitten niet of ze ook daardoor meer interesse hebben in het vak.

Onderzoeker: hebben jullie het idee dat je je alles herinnert wat je hebt geleerd?

spreker 1: ik echt niet

spreker 3: ik denk zo heel globaal dat ik het nog wel weet maar echt details niet meer. nog wel ongeveer

Onderzoeker: heb je ook het idee dat je je meer herinnert van dit vak dan andere vakken?

Spreker1: Jawel, ik denk het wel, dit is in mijn hoofd echt nuttiger dan alle andere vakken.

Spreker4: dit is nuttiger dan levensbeschouwing *

Spreker 2: ook leuker dan levensbeschouwing

Onderzoeker: waarom dan?

Spreker 4: ook de docent denk ik. Bij levensbeschouwing praat hij heel eentonig en dan is het gewoon heel saai.

spreker 2: ik denk ook wel dat het met het vak te maken heeft, omdat [maatschappijleer] echt terugkomt in je dagelijkse leven. levensbeschouwing ook wel, maar ja...

Onderzoeker: wat voor dingen hebben jullie bij levensbeschouwing behandeld?

spreker 5: veel over filosofie en in de derde over religie.

Onderzoeker: en wat zijn dingen die misschien wel overlappen in jullie perspectief?

spreker 4: ja hoe mensen denken

spreker 2: en de stromingen enzo, met het liberalisme etc

Onderzoeker: ja dat valt misschien ook wel bij elkaar te pakken. denken jullie dat levensbeschouwing een effect heeft gehad op hoe je maatschappijleer begrijpt? denk je dat je maatschappijleer anders had gezien of begrepen als je levensbeschouwing niet had gehad?

- sprekers denken allen van niet

Onderzoeker: wat vonden jullie van de structuur van het vak? Het wordt natuurlijk maar 1 jaar gegeven en het is ook een schoolexamenvak en niet een eindexamenvak. Wat vonden jullie daarvan? ... hadden ze het misschien beter een aantal jaar kunnen geven?

spreker 4: ja ik vind van wel. je hebt nu maar 4 keer de kans om iets op te halen, want je hebt maar 4 toetsweken en elke toetsweek heb je een schoolexamen en ze zijn wel belangrijk, de toetsen. dat geeft wel veel stress.

Onderzoeker: dus vooral om de structuur zelf. Ze willen dat je bepaalde dingen leert en die moeten ze ook toetsen.

spreker 2: of ze moeten meer projecten erbij geven zodat je meer kans hebt om je cijfer op te halen als het nodig zou zijn.

Onderzoeker: als ik het goed begrijp vinden jullie het een nuttig en daardoor relatief interessant vak. denken jullie dat het door het nut van het vak goed was geweest om misschien een jaar langer het vak te hebben? om meer te verdiepen of leren? of is het geschikt dat het vak 1 jaar duurt?

spreker 2: ja, ik denk het wel. Levo [levensbeschouwing] voor 4 jaar vind ik dan bijvoorbeeld... dat je dan maatschappijleer 2 jaar zou hebben zou ik dan minstens doen

Onderzoeker: is het volgens jullie een goed idee dat het geen eindexamenvak is? Het is een schoolexamenvak en het wordt ook deels door de school zelf ingericht. Voor andere vakken heb je duidelijke eindtermen, waarin staat hoe ver je precies moet zijn en wat je precies moet begrijpen voor het centraal eindexamen. Maar voor maatschappijleer is het een stuk meer wat de school zelf bedenkt. Er zijn wel methodes voor en iedereen moet wel ongeveer hetzelfde begrijpen. Denk je dat het een goed idee was als maatschappijleer net zo in elkaar zou zitten als bijvoorbeeld wiskunde? Of is het wel oké zo? Of maakt het niet zo veel uit?

spreker 5: ik denk dat als iedereen gewoon dezelfde onderwerpen heeft gehad dat het dan niet zo veel uitmaakt

Spreker 4: Dan heb je ook weer extra examens.

Spreker 2: Misschien dat het dan wel relevant was als we dan een langere tijd maatschappijleer hadden gehad.

Onderzoeker: Dus dan bedoel je als maatschappijleer net zoals levensbeschouwing een aantal jaar was geweest dat dat een betere optie zou zijn.

Spreker 2: Ja, dat klopt.

Onderzoeker: Ik hoor jou net ook zeggen dat jullie best wel veel toets stress en examens dus ook hebben. Dat in je achterhoofd houdend zou je dan liever hebben dat dit vak opgenomen wordt in een ander vak zoals dus levensbeschouwing of misschien wel aardrijkskunde deals om toetsdruk en stress te verminderen of is de huidige situatie dan de beste?

Spreker 4: Nee, het is wel oké zo.

Onderzoeker: En hoe belangrijk vinden jullie het hebben van minder toetsen in verhouding tot hoe belangrijk het vak is hoe belangrijk je het vak vindt. Dat is misschien een beetje een vage vraag.

Spreker 1: ja, wel een beetje.

Onderzoeker: Oké, dan simpeler gesteld: liever minder toetsen, minder stress, minder vakken, of liever op de beste manier maatschappijleer leren en dan maar misschien een examen meer.

Spreker 4: ja, ik denk het tweede.

Spreker 2: ik ook.

Spreker 4: ja, dan heb je ook wel weer meer kansen en dan heb je toch wat minder stress.

Gelach.

Spreker 2: is tweezijdig.

Onderzoeker: Maar wat ik daar dan nu uit opmaak is dat jullie het rooster en de planning qua toetsen toch ook wel erg belangrijk vinden. Waar bijvoorbeeld een docent zijn eigen vak vooral heel belangrijk en interessant vindt en de toetsen en planning van een ander vak misschien wel wat minder belangrijk vindt.

Laten we dit even pauzeren en verder gaan. Het volgende stukje onderzoek is natuurlijk het stuk over burgerschap en burgerschapscompetenties. Hebben jullie enig idee wat burgerschapscompetenties eigenlijk inhouden? Toegegeven het is een beetje een vaag begrip en niet iets wat ik verwacht dat jullie kennen. Maar als je denkt aan burgerschapsonderwijs wat zouden ze dan willen dat je leert? Of wat zou het doel zijn van burgerschap competenties ontwikkelen?

Spreker 2: hoe je omgaat met andere mensen?

Spreker 1: of hoe je een mening vormt ook?

Onderzoeker: Oké, goed. Nou, wat ik net al zei heeft ook wel veel te maken met de democratie en de samenleving. Denk jullie dat... Nou iedereen van jullie heeft debatteren gehad of gaat dat nog krijgen, dat is een erg goed voorbeeld. Debatteren is van de dingen die je bij maatschappijleer leert natuurlijk best duidelijk gerelateerd aan de politiek en dergelijke. Hebben jullie het idee dat het onderwerp debatteren voor jullie belangrijk gaat zijn in de rest van je leven en dat je bij gaat blijven?

Spreker 5: ja ik denk dat dat een goed voorbeeld is, ik denk dat je dan makkelijker je eigen mening kan leren verdedigen. En dat je door goed debatteren ook leert luisteren naar mensen en hen leert begrijpen.

Onderzoeker: Oké, dank je. Als we het dan over die verschillende meningen hebben, denken jullie dat het belangrijk is dat iedereen het met elkaar eens is?

Spreker 1: Nee, ik denk het niet.

Onderzoeker: Wat vinden jullie ervan dat de overheid dus via burgerschapsonderwijs actief bezig is met het nadenken over hoe ze leerlingen, maar ook de rest van de mensen kunnen bijbrengen over hoe ze om moeten gaan met verschillende meningen en hoe ze die verschillen kunnen begrijpen?

Spreker 2: ik vind dat het goed is dat ze dat doen.

Onderzoeker: vind je dat dat iets is wat aan de overheid is? Of zou dat eigenlijk niet bij de overheid moeten liggen?

Spreker 4: ik vind dat de ouders dat vooral een beetje moeten bepalen eigenlijk.

Spreker tweede: ik denk eigenlijk juist dat het ook bij de overheid ligt. Die proberen ook gelijk kans te bepalen voor iedereen. Dus dat als je op school zit met allemaal andere mensen, dat iedereen ook een gelijke kans heeft om dezelfde dingen te leren via dit vak.

Onderzoeker: oké, dank je. Wat denken jullie dat de rol van maatschappijleer als schoolvak is in het ontwikkelen van die zogenaamde burgerschapsvaardigheden? Dus van het maken van jou tot een goede burger. Wat zou maatschappijleer daarvoor betekenen?

Spreker 1: Ja, ik weet het niet zo goed. Maar ik denk het eigen mening laten vormen. Er werd niet echt gezegd: dit is goed of dit is slecht. Je mocht echt zelf bepalen.

Onderzoeker: hebben jullie het ook over media gehad bij maatschappijleer?

Spreker 3: ja, een beetje wel maar geen idee meer.

Spreker 1 en 2 stemmen in.

Onderzoeker: en hoe werkt dat dan behandeld ongeveer?

Spreker 3: Ik denk dat media heel veel invloed hebben. Bijvoorbeeld als er iets in de Tweede Kamer gebeurt wordt dat gelijk door de media verspreid zodat iedereen er dan ook wel van weet.

Spreker 2: en dan kunnen mensen ook een mening voor me gebaseerd op wat de media zegt over bepaalde onderwerpen.

Onderzoeker: Oké, waren er verder nog andere momenten bij het volgen van het vak waarbij je echt dacht dit is eigenlijk eigenlijk wel heel erg nuttig om te weten, en belangrijk ook.

Spreker 3: Nou voor mij wel heel erg hoe de overheid eigenlijk werkt en hoe het parlement en zo in elkaar zitten. En ook vooral vooral met het Europees parlement, daar wist ik echt niks van.

Onderzoeker: Stel dat iemand een aantal lessen maatschappijleer mist door persoonlijke reden of ziekte bijvoorbeeld Heeft die persoon dan wel genoeg kans om een goed beeld van ons land

en onze democratie en onze overheid te krijgen of is het volgen van alle lessen van dit vak dan wel echt belangrijk?

Spreker 4: ja ik heb dit dus gehad, dat ik heel veel ziek was dus ik heb heel veel lessen gemist maar ik weet nog wel een beetje hoe het allemaal zit en zo. Maar meer omdat ik het moest stampen voor de toets dan omdat het is blijven hangen.

- Korte onderbreking door aanwezigheid van een bij*

Onderzoeker: de overheid heeft natuurlijk best wat te maken met een heel aantal middelbare school vakken. Wat meer met andere vakken dan met maatschappijleer maar tegelijkertijd ook meer omdat maatschappijleer ook deels over de overheid gaat en ook al is het niet compleet gestructureerd via een overheidsplan er zijn wel bepaalde eisen die worden gesteld. Wat vinden jullie ervan dat de overheid bepaalde eisen stelt aan wat je wel of niet bij dit vak leert en dus ook de burgerschapscompetenties bepaalt die je idealiter zou ontwikkelen? Wisten jullie dit überhaupt dat de overheid zulke duidelijke eisen stelt aan het onderwijs?

Spreker 2 ontkent.

Onderzoeker: je hebt natuurlijk de onderwijsinspectie en die kijken ook naar andere dingen zoals taalniveau's of het rekenniveau.

Spreker 2: ja dat wist ik wel. maar niet over burgerschap en dat er bij maatschappijleer ook zulke eisen waren.

Onderzoeker: Burgerschapsonderwijs is een van de grotere dingen waar de onderwijsinspectie naar kijkt waar de overheid zich mee bezighoudt. Blijkbaar scoren Nederlands leerlingen volgens recent onderzoek minder goed dan leerlingen uit bijvoorbeeld Duitsland of Denemarken op het burgerschapsonderwijs en de burgerschapscompetenties. De eerste aanleiding voor dit onderzoek was ook een nieuwsartikel hierover specifiek. Dan nog een vraag voor jullie hierover: ik hoor vanuit jullie best wel dat jullie een relatief interessant vak vonden en dat jullie ook echt wel wat nuttig van inzien. dan heb je natuurlijk nog het uiterste: leerlingen die zich ontzettend diep in dit soort onderwerpen verdiepen, maatschappijleer het leukste en belangrijkste vak vinden en misschien ook wel bij debatclubs horen of proberen bestuurlijke taken op te pakken op school zoals via het leerlingenparlement of iets dergelijks. dan hebben we jullie gezien en dit soort personen maar denken jullie ook dat er leerlingen zijn van het vak niet inzien het niet interessant vinden? En denken jullie dat deze mensen misschien later spijt zouden kunnen krijgen van dat ze zich niet meer in de stof hebben verdiept?

Spreker 1: Ik denk zeker dat er jongens zijn die gewoon geen zin hebben.

Onderzoeker: is er een verschil daarin tussen jongens en meisjes?

Sprekers stemmen allen in.

Onderzoeker: merk je daar ook wat van in de klas?

Spreker stemmen weer in.

Spreker 2: Bij mij in de klas valt het wel mee maar ik denk dat er misschien ook een verschil is per niveau, dat ze op vwo iets geïnteresseerd zijn.

Onderzoeker: ja, zou dat kunnen dat er echt een verschil in is per niveau?

Spreker 2: Ik denk het echt wel.

Spreker 4: ja ik ook wel want die jongens in havo vier zijn gewoon allemaal erg kinderachtig en nemen het helemaal niet serieus. Ik denk dat dat op vwo wel iets meer is.

Spreker 2: ja en wij zijn natuurlijk ook nog een jaar daarboven als in een jaar ouder.

Onderzoeker: oh ja, want jullie zijn dan ook echt ouder als je maatschappijleer hebt op vwo dan als je het op de havo hebt. Denk je dat dat verschil in leeftijd nog echt verschil maakt in hoe je het vak volgt?

Spreker 1: Zou kunnen maar ik weet het niet zo goed ik denk dat het meer per persoon afhankelijk is.

Spreker 2: ik denk ook niet dat een jaar zo heel erg veel verschil maakt. Misschien wel het verschil in leeftijd én of je een jongen of een meisje bent bij elkaar opgeteld.

Onderzoeker: want als je in de vierde zit, hoe oud ben je dan?

Spreker 4: ja iemand in mijn klas die is pas net 15 en ik ben al 17 omdat ik ben blijven zitten, dus dat is ook echt wel een verschil.

Onderzoeker: ja oké, dus over die leeftijd heb je natuurlijk niet echt controle, zeker niet als je nadenkt over vroeger en of later leerlingen en zittenblijvers. Maar op je 15e ben je echt nog een stuk meer kind, en zeker als jongen, en als je dat dan vergelijkt met een doublerend meisje in vijf vwo zal daar zeker een verschil in volwassenheid en daarmee misschien dus ook wel de verwerking/opname van het vak zitten. Oké, dank je wel, ik ben door het grootste deel van de vragen en punten die ik had opgeschreven heen.

Zijn er nog dingen waarvan jullie ze graag willen delen of waarvan je denkt dat ze nuttig zijn om nog te bespreken?

Spreker 5: Ik vind het fijn dat ze alles vanaf het begin uitleggen, en niet denken dat je bijvoorbeeld al veel weet. Want ik wist bijvoorbeeld aan het begin van het jaar het verschil tussen links en rechts in de politiek helemaal niet.

Spreker 2 stemt in.

Onderzoeker: dat is echt wel heel nuttig om te weten, goed dat je het zegt. Zijn er vakken waarbij jullie dat wel hadden, dat ze er vanuit gingen dat je al meer wist dan dat je daadwerkelijk wist?

Spreker 4: ja, bij geschiedenis had ik dat vorig jaar heel erg.

Onderzoeker: Oké, goed om te horen dat dat bij maatschappijleer dus minder het geval is. Op zich mag dat ook wel als het maar één jaar gegeven wordt.)

Spreker 2: ik vind het ook heel fijn dat ze veel naar actuele gebeurtenis verwijzen, dat je het ook allemaal terug kan zien komen wat je geleerd hebt, dat je het echt kan linken en kan plaatsen met de werkelijkheid.

Onderzoeker: heb je daar een voorbeeld van?

Spreker 3: ja, met dat Vapes verbod hoe dat dan gaat.

Spreker 2: ja en laatst ook iets met het Europese parlement, dat je dan nu pas denkt, oh nu snap ik dit, en over wie het gaat en welke groepen daar dan mee te maken hebben.

Spreker 3: en ook dat ze dan dus dat soort besluiten van partijen koppelen aan links en rechts.

Onderzoeker: hebben jullie weleens een stemwijzer gedaan?

Sprekers stemmen allemaal in.

Onderzoeker: was dat ook bij dit vak? Of was het ergens anders?

Spreker 3 en 4 geven aan dit inderdaad bij het vak maatschappijleer te hebben gedaan.

Spreker 2: ja wij niet wij deden het gewoon voor de lol. *

Onderzoeker: zijn er nog dingen die jullie kunnen toevoegen waarvan je zegt: dit had ik nou ook echt nog wel willen leren of hier had ik het bijvoorbeeld nog wel over willen hebben bij maatschappijleer?

Weinig respons.

Waren er ook specifieke onderwerpen waar mensen meer vragen over lijken te stellen dan over andere onderwerpen?

Weer weinig respons.

Waren er momenten in de klas waarbij mensen andere meningen dan elkaar hadden?

Spreker 3: ja, sommige mensen waren dan links en andere mensen waren dan rechts.

Onderzoeker: kon je ook van een discussie spreken bij het gesprek wat volgde? Hoe ging dat dan ongeveer? En wat deed de docent daar dan mee?

Spreker 3: ja ze waren het gewoon niet met elkaar eens en dan zei de een iets en dan zei de ander ja dat is niet waar. En de docent zei juist dat dit goed was dat ze dit zo deden, en om soms even te discussiëren. Zodat je ook goed kan begrijpen dat er ook andere meningen zijn en dat je die ook moet accepteren soms.

Onderzoeker: je hebt natuurlijk wel een situatie waarin mensen zich niet fijn of niet veilig voelen omdat ze het qua politiek of andere dingen helemaal niet met de andere eens zijn. Is dat bij jullie ook voorgevallen?

Spreker 3: ja bij ons dus wel een beetje maar het ging allemaal best wel oké.

Spreker 2: Bij ons niet echt, maar er kwamen misschien ook niet zulke hele diepe meningen naar boven.

Spreker 5: ik heb dit wel ook bij filosofie gehad, dat mensen heftige discussies hadden. Maar ik denk dat het vooral aan het onderwerp ligt, want sommige onderwerpen zijn ook wel echt interessanter of belangrijker dan anderen.

Onderzoeker: Wat zouden jullie ervan vinden als er wordt gestreefd naar wat meer overlap tussen vakken? Jij noemt nu al filosofie als een vak waarbij veel gesprek is over meningen en ideeën, en eerder hadden we het al over levensbeschouwing en geschiedenis waarmee natuurlijk ook overlap is met het vak maatschappijleer. Dat zou dan kunnen door bijvoorbeeld eens meerdere vakken samen in een les te hebben, of een project te doen wat met meerdere vakken te maken heeft.

Spreker 2: we hebben wel eens zoiets gehad waar dan twee vakken bij elkaar kwamen om over een onderwerp te praten. Maar het ging niet over onderwerpen die je in de lessen ook behandelde. Het was gewoon echt helemaal apart. Het zou wel heel erg helpen als het over onderwerpen ging die ook in de lessen aan bod kwamen.

Onderzoeker: Dus wat je eigenlijk zegt is dat als je een onderwerp pakt zoals als politiek wat heel erg centraal staat bij maatschappijleer dat het wel interessant is om dat ook vanuit de geschiedenis even wat meer te bekijken.

Spreker 2: ja inderdaad.

Onderzoeker: Hebben jullie nog laatste toevoegingen?

Sprekers ontkennen.

Onderzoeker: dan wil ik jullie heel graag bedanken voor de deelname, en dan stop ik nu de opname.

8.4 Transcript focus group 2

- Differences in education depending on teacher and school
- Remembering definitions or not, discussing what was taught.
- Different levels of interest varying from student to student, for different reasons
- Realising the reason and importance of citizenship education or social studies, reflecting on the course
- Comments on how social studies could be improved

Focus Group 2

Onderzoeker: Oké, ik ga alles wat opgenomen wordt handmatig uittypen dus als er dingen in staan die niet relevant zijn, als iemand bijvoorbeeld een grapje maakt of als iemand moet hoesten ga ik dat niet uittypen, dus maak je geen zorgen.

Even een korte introductie: Ik studeer aan de Campus Fryslan van de Universiteit van Groningen, en mijn hoofdrichting gaat over politiek, filosofie en economie.

De algemene introductie van mijn onderzoek: Het gaat over hoe leerlingen van het vak maatschappijleer op de middelbare school het materiaal hebben ervaren en over de ontwikkeling van bepaalde vaardigheden, burgerschapsvaardigheden, waarvan de overheid het belangrijk vindt dat mensen die hebben.

Dan hebben we natuurlijk even kort de uitleg en definitie van de onderwerpen:

Maatschappijleer - dat heet op sommige niveaus anders, zoals maatschappijkunde en daarnaast heb je ook maatschappijwetenschappen, dat is heeft wel overlap maar is verdieperder en gaat meer op specifieke onderwerpen in. Klopt dat een beetje met wat jullie ervaring is met maatschappijwetenschappen?

Spreker 7: Ja wel.

Onderzoeker: Duidelijk. Maatschappijleer en dus ook maatschappijwetenschappen horen bij burgerschapsonderwijs. Burgerschapsonderwijs is niet alleen maatschappijleer, het heeft ook overlap met levensbeschouwing, aardrijkskunde, zelfs geschiedenis. En sommige scholen bedenken hier nog een extra vak bij, dat mogen ze in principe zelf weten. Het moet vooral gaan over de democratische rechtsstaat, en de rol van jou als persoon daarin, als burger.

Dan hebben we het woord burgerschapscompetenties, wat ik net al noemde. Dat zijn eigenlijk doelen die door de overheid zijn gesteld. Je hebt natuurlijk taal en rekenen, engels, dat soort dingen. Dat zijn van die vaardigheden die ze meten, om te kijken of scholen een beetje op schema liggen en leerlingen de juiste dingen bijbrengen op de juiste manier. Daar horen dus ook burgerschapscompetenties bij, die worden specifiek gebruikt om aan te duiden hoe goed je je als burger zal kunnen gedragen, of je kan bijdragen aan de samenleving. De dingen die

daarin belangrijk zijn zijn democratische kennis, dus over de democratie, maar ook je houding en je vaardigheden. Hoe je je kan uiten over dingen die je vindt en of je met respect om kan gaan met andere mensen die andere dingen vinden, dat soort dingen. Er wordt gescoord op 4 schalen: democratisch handelen, maatschappelijk verantwoord handelen, omgaan met conflicten, en omgaan met verschillen. Mag je allemaal weer vergeten, maar dat is het ongeveer.

Het doel is dat we gewoon een gesprek gaan voeren. Ik geef jullie een beetje thema's en zal zeggen van "ik wil het even hier over hebben". Vertel vooral wat jullie ervaring daarmee is. Als het even stilvalt is niet erg, dan heb ik wel specifiekere vragen waar we verder over kunnen praten. Maar deel vooral je ervaring. Als je er niet zoveel van vindt, mag je dat ook zeggen. Het is erg interessant voor mij om te weten hoeveel er blijft hangen. Ik wil eigenlijk een begrip hebben van hoe je het vak hebt ervaren, wat je hebt geleerd, wat er dus is blijven hangen, hoe het jou misschien heeft beïnvloed in het kijken naar andere dingen in de wereld, of dat je er alleen maar op school mee bezig bent geweest. Ik denk dat we ongeveer 40 minuten bezig zullen zijn, misschien iets langer maar dat is een beetje afhankelijk van hoe het gaat. We beginnen even met een namenrondje. Ik haal alles uit het transcript wat een persoonlijke identifier kan zijn, dus wat terugblijkt kan worden aan jullie persoonlijk. Dan is het compleet anoniem. Als er achteraf dingen zijn waarvan je denkt "ik wou dat ik dat nooit had gezegd" of iets wat veel te persoonlijk was, mag je me altijd even een appje sturen. De enige mensen bij wie dit in principe terecht komt zijn ik en mijn supervisor van de universiteit, en wij gaan hier professioneel mee om. We gaan daarnaast geen hele spannende onderwerpen bespreken maar ik moet dit officieel wel even gezegd hebben. Het audiobestand blijft maximaal 6 maanden bewaard, maar ik ga ervan uit dat ik het eigenlijk wel binnen 2 weken af heb. Soms zijn er alleen dingen zoals imitaties of een ironische uitspraak, die je als ze uitgetypt zijn niet helemaal meer kan begrijpen zoals ze bedoeld waren, dus dan is het handig om terug te kunnen luisteren. Alles wordt veilig bewaard. Jullie zullen zo allemaal verbaal even toestemming moeten geven, officieel.

We gaan beginnen. Het zijn drie delen, het eerste stuk is een introductie, het tweede is maatschappijleer zelf en het derde is meer over burgerschapscompetenties en wat het nou eigenlijk is.

Ik begin, en ik zou het fijn vinden als jullie het rondje kunnen afmaken. Ik ga mijn naam en leeftijd zeggen, en daarna even een statement over dat je begrijpt hoe het werkt, dat je het oké vindt om opgenomen te worden en mee te doen aan dit onderzoek.

Onderzoeker: Hoi, ik ben [onderzoeker], ik ben 24, en ik geef toestemming voor deelname en om opgenomen te worden.

Spreker 6: Hoi, ik ben [spreker 6], ik ben 17 en ik geef ook toestemming voor deelname en om opgenomen te worden.

Spreker 7: Ik ben [spreker 7], ik ben 16 en ik geef toestemming voor deelname en om opgenomen te worden.

Spreker 8: Ik ben [spreker 8] ik ben 18 jaar oud en ik geef ook toestemming voor deelname en om opgenomen te worden.

Spreker 9: ik ben [spreker 9], ik ben 17 en ik geef dus toestemming voor deelname en om opgenomen te worden.

Spreker 10: ik ben [spreker 10], ik ben 16 en ik geef ook toestemming.

Onderzoeker: Oké, fijn dankjewel. Mijn eerste vraag is eigenlijk: wat was jullie ervaring met maatschappijleer? Kunnen jullie allemaal even kort vertellen of het lang geleden is of dat je het nu nog steeds hebt? En of je het 1 jaar hebt gehad of langer? Of je daarnaast ook maatschappijwetenschappen hebt gehad? Kortom, even jouw situatie.

Spreker 6: ik zit nu in de zesde en heb in de vierde maatschappijleer gehad, dus dat is 2 jaar geleden. dat hadden wij voor een jaar. wij hadden op school geen mogelijkheid voor maatschappijwetenschappen. ik heb het gewoon echt een jaar gehad. en het telt natuurlijk wel mee voor het examen, voor een deel, in dat combinatiecijfer samen met levensbeschouwing, en ckv als je dat hebt, maar dat heb ik niet, en dan je profielwerkstuk.

Spreker 7: Dat heb ik ook inderdaad. Voor mij was het vorig jaar in de vierde, en begin van het jaar had ik daar echt les in, maar toen was de docent weg en hadden we best lang geen les. De laatste maand hadden we pas weer een docent, en toen hadden we nog een meerkeuzetoets maar daar heb ik eigenlijk niet zo veel van onthouden en ook niet veel van geleerd. Maar ik heb sinds vorig jaar dus ook maatschappijwetenschappen en dat heb ik wel gewoon de hele tijd gehad. Dat is ook een keuzevak, en daar heb ik ook wel echt veel van geleerd. En daar heb ik ook examen in.

Onderzoeker: Hoe groot is denk je ongeveer het percentage van de mensen die maatschappijwetenschappen hebben? Want maatschappijleer is natuurlijk verplicht, maar heeft ongeveer de helft ofzo ook MAW of echt maar 10%?

Spreker 7: ik denk tussen een kwart en de helft ofzo?

Onderzoeker: dat is op zich nog best wat!

Spreker 7: ja wel, maar ik denk dat veel het ook wel kiezen zodat het er maar bijzit, dat ze een extra vak hebben zeg maar.

Onderzoeker: ja, oke.

Spreker 8: ik heb de vijfde en de helft van de zesde maatschappijleer gehad, en dan hadden we gewoon toetsen en projecten, niet heel bijzonder.

Onderzoeker: was het bij jou ook deel van het combinatiecijfer?

Spreker 8: ja, ook samen met ckv en het profielwerkstuk.

Spreker 9: ik heb nu maatschappijleer, ik zit nu in de vierde klas, en wij hebben het echt alleen dit jaar. Aan het eind van het jaar sluit je dus dit en ckv af en dan inderdaad ook volgend jaar het profielwerkstuk. Dat is het enige wat we echt doen met maatschappijleer.

Onderzoeker: zit jij op de havo?

Spreker 9: ja.

Spreker 8: ik ook.

Spreker 7: ik zit op het vwo.

Spreker 10: ik zit ook in 4 havo, ik heb dezelfde docent als spreker 9. ik heb op school echt nog nooit van maatschappijwetenschappen gehoord dus ik denk niet dat ze dat aanbieden. Maar ik heb het ook inderdaad maar voor 1 jaar.

Onderzoeker: oké! Ja, een aantal scholen biedt MAW ook aan als maatschappijleer 2, maar als je er echt nog nooit van hebt gehoord zal dat wel kloppen. Er zijn inderdaad ook een heel aantal scholen die het niet aanbieden. Maar Spreker 7, klopt het dat in jouw ervaring maatschappijwetenschappen dieper ingaat op hoe dingen werken die je ook met maatschappijleer hebt gehad? Dus dat je meer naar proces en structuur van die dingen kijkt?

Spreker 7: ja, dat klopt.

Onderzoeker: Wat voor soort onderwerpen hebben jullie behandeld? Of wat voor soort projecten hebben jullie gedaan? Of excursies desnoods?

Spreker 6: Ja, wij hadden iedere week een excursie met maatschappijleer. Mijn docent was erg gepassioneerd. Dus wij hadden wel een methode, maar die ging eigenlijk alleen over hoe de tweede kamer werkt en dat soort dingen. En dat vond hij onzin maar dat moest echt vanuit school, maar we zijn naar de rechtbank geweest, en we hebben in de buurt ook een streng gereformeerde school zitten, waar bijvoorbeeld meisjes alleen maar rokjes mogen dragen en waar de ouders moesten tekenen voor dat hun kind niet homoseksueel was. daar doen we dan een dag uitwisseling mee en dan moet je maatschappelijke problemen bespreken met hun. En we zijn natuurlijk naar de tweede kamer geweest en we kregen veel gastlessen van mensen uit andere culturen enzo. Dus wij hebben wel veel hele brede dingen gedaan.

Spreker 7: ja wij zijn dus nog nooit weggeweest ofzo, nooit echt wat buiten school gedaan voor het vak, alleen lessen. Ik weet eigenlijk ook niet meer zo goed wat we specifiek met maatschappijleer hebben gedaan... Ja, democratie behandeld enzo, dat soort dingen wel. Maar bij maatschappijwetenschappen gingen we ook echt in op wat is identiteit en welke groepen zijn er in de samenleving. Misschien ook wel bij maatschappijleer eerst maar wel meer bij MAW [maatschappijwetenschappen], en ik vind het een beetje moeilijk om te weten waar ik wat heb gehad. Alleen MAW was dus echt dieper. Maar bij maatschappijleer ook over pluriforme samenleving en over de Tweede Kamer, en hoe dat dan zit met linkse en rechtse partijen.

Onderzoeker: heb je het idee dat het meer feitelijke kennis was? want wat spreker 6 benoemt is dat ze ook meer geprobeerd hebben andere culturen en situaties te ervaren door die excursies.

Spreker 7: wel veel feiten en begrippen, maar wel ook over cultuurverschillen en zo. Maar niet echt dat je een mening kon vormen erover, maar wel dat je ze leerde en dat je het erover had van zo wordt er gehandeld en worden er meningen over gevormd.

Onderzoeker: ja dus meer het begrijpen en minder hoe kan je er zelf mee om gaan en het bespreken.

Spreker 9: Nouja, wij hebben dus dit jaar maatschappijleer en er werd ook dit jaar gestemd en daarom zijn we daar wel echt mee bezig geweest en je kon op school ook vrijwillig stemmen. daar werd niet zo heel veel mee gedaan maar dan konden ze zien hoe iedereen dacht over de politiek en alles. En we hebben het nu over maatschappelijke vraagstukken, en dan mag je zelf een vraagstuk kiezen. Wij hebben gekozen voor depressie onder jongeren en dan moet je daar dieper op ingaan en alvast als voorproefje op je profielwerkstuk mee bezig gaan.

Onderzoeker: En hebben jullie ook al toetsen gehad?

Spreker 9: Ja vooral over algemene stof, en daarvan heb ik niet zo heel veel van onthouden moet ik zeggen.

Onderzoeker: Oké, goed om te horen. Of nou ja, niet goed, maar wel belangrijk om te weten. Ik heb het inderdaad al voorbij horen komen.

Spreker 10: wij hebben ook nog een infographic moeten maken over een ander land en de cultuur van dat land, maar mijn docent is echt zo'n schat en ze geeft eigenlijk iedereen gewoon een 10. Dat is natuurlijk hartstikke fijn en ik klaag niet echt, maar het is niet dat je echt heel veel bij haar leert. En in de les is vaak ook iedereen weg want het boeit haar niet zo veel als je bijvoorbeeld tijdens de les wegloopt enzo.

Onderzoeker: jij en spreker 9 hebben dezelfde docent dan dus, hebben jullie weleens gedacht dat je misschien liever een andere docent had gehad zodat je misschien meer geleerd had? neemt de docent het serieus genoeg?

Spreker 10: Ze neemt het zeker serieus en ze bereid haar lessen ook wel echt goed voor, maar ik vind zelf het vak ook niet zo heel moeilijk en ik let ook niet zo heel erg op daarom, maar voor mensen die het moeilijk vinden, die zouden misschien liever een iets strengere docent hebben.

Onderzoeker: Denk je ook dat omdat iedereen weet dat ze best snel goede cijfers geeft, dat mensen er iets minder moeite in steken? Of valt dat wel mee?

Spreker 10: Ja dat wel. want als je bij haar iets te laat inlevert is dat helemaal prima, en dan hoef je maar een hele domme reden te bedenken en dan zegt ze al dat het niet erg is.

Onderzoeker: Oké, dankjewel.

Spreker 8: Op mijn school werd het op twee verschillende manieren gegeven, met twee verschillende docenten die het compleet anders deden. Ik heb er maar 1 gehad, in de twee jaar. Het verschil was echt groot, de ene deed grote projecten en presentaties daarbij, en de ander was vooral veel naar de media kijken en bijvoorbeeld krantenstukken analyseren van wat ik hoorde. Wat ik ook wel hoorde van die vrienden is dat zij wel meer deden in lessen maar ook wel lagere cijfers haalden bij toetsen.

Onderzoeker: Dus dat die andere docent wat strenger was bedoel je?

Spreker 8: Nee, de toetsen werden wel door beide docenten gemaakt en nagekeken.

Onderzoeker: Dus zeg je dan dat het zou kunnen dat omdat die andere klas slechter scoorde op dezelfde toets dat er echt een verschil is in hoe efficiënt de docenten lesgeven?

Spreker 8: Ja dat, en dat er wel echt verschil is in hoeveel blijft hangen.

Onderzoeker: Oké, interessant. Zijn er voor jou nog projecten die erg zijn blijven hangen?

Spreker 8: Nee, niet echt heel erg.

Onderzoeker: zijn er dingen waarvan je dacht: dit vond ik het interessantst, of dit vond ik pittig, of hiervan is het meest blijven hangen. Of dingen waarvan je wel of niet begreep waarom het een relevant onderwerp is?

Spreker 9: Wat voor mij heel erg is blijven hangen is over alle culturen, daar hebben we het veel over gehad en het verdiepen daarin laat zien dat niet alleen de Nederlandse cultuur er is en dat vond ik wel heel interessant. En toen met dat stemmen, dat we een kijkje mochten nemen naar alle partijen.

Onderzoeker: Sprak het je ook aan dat het actueel was of vond je het sowieso wel interessant om daar meer over te leren?

Spreker 9: Ja, beide wel. We zijn allemaal op een leeftijd dat we bijna mogen stemmen en het is goed om je daar nu al op in te lezen en er nu al mee bezig te zijn. En het is voornamelijk heel belangrijk dat als we mogen stemmen dat we ook weten waar we op stemmen en waarom we daarop willen stemmen.

Onderzoeker: Denk je dat de meeste mensen er al wel wat van weten of is het voor velen ook dat ze nog niet zoveel weten van politiek, dat hun ouders het er bijvoorbeeld niet met ze over hebben gehad of dat ze niet zoveel met het nieuws in aanraking komen of het gewoon niet interessant vinden? Is maatschappijleer daar dan belangrijk in volgens jullie?

Spreker 9: Dat denk ik wel. Aan het begin van het jaar had ik alleen nog maar oog op de wat populairdere en grotere politieke groepen als pvv, pvda en groenlinks, en nu heb ik meer dan ik denk oh hier heb ik nog nooit van gehoord maar ze hebben wel hele sterke punten, dus je kijkt er heel uitgebreid naar.

Spreker 6: Ik denk dat het bij maatschappijleer ook wel voor een heel groot deel ligt aan welke docent je hebt. Bij ons op school is er ook een heel debat voorbereid, waar ook mensen uit de daadwerkelijke tweede kamer kwamen, rond de 17 partijen waren er. Dan is er echt een debat, maar dat doet dus die ene docent. En op heel veel scholen is dat dus helemaal niet, en wordt er bijna geen moeite in gestoken.

Onderzoeker: Vonden jullie het een leuk vak?

Spreker 6: Ik vond het altijd wel heel erg leuk. Als we dan bijvoorbeeld ook naar de rechtbank gingen, dan had hij ook geregeld dat we naar binnen mochten en dan stond er zaak waar dan de stalker tegenover de vrouw zat en dan gingen ze van te voren de hele zaak uitleggen en mochten we daar echt zitten en erbij zijn.

Onderzoeker: Ja, dus je werd echt betrokken bij de dingen die je leerde in plaats van dat je ze alleen leerde.

Spreker 6: Ja, maar de eerste maand aan het begin hadden we heel even een andere docent, en toen was het gewoon zo van "nou dit is de tweede kamer" en dan moest je gewoon uit je boek gaan leren, en dat werkte niet.

Onderzoeker: Maar kon je wel inzien of dat ook belangrijk was of goed werkte? had je genoeg geleerd als je maar 1 van beide docenten met hun eigen manier van lesgeven het hele jaar had gehad?

Spreker 6: nou ik ben wel iemand, ik doe dat dan wel, ik ga dan ook wel daadwerkelijk goed uit m'n boek leren. En ik snap ook wel een beetje hoe het in elkaar zit. Maar er zijn mensen in mijn klas die nog steeds geen idee hebben hoe het nou zit met provinciale staten enzo. Dus ik denk wel dat het theorie stuk ook belangrijk is, maar niet per se op de manier van dat je er alleen een toets over hebt, want mensen vergeten het dan gelijk weer.

Onderzoeker: Ja oke. Dus de toegepaste manier van je meenemen in de onderwerpen werkt volgens jou beter om de kennis te laten blijven hangen?

Spreker 6: Ja.

Spreker 7: ja ik heb dus ook maatschappijwetenschappen gekozen, en ik vond maatschappijleer wel leuk maar MAW echt veel interessanter, omdat je ook echt met een onderwerp langer bezig bent en je er echt meer over leert, waardoor het duidelijker werd. Misschien is het ook wel omdat ik er dus meer les in heb gekregen, maar wat ook de hele tijd wordt gezegd is dat de docent echt heel erg uitmaakt, dat klopt. Vorig jaar had ik een docent en die was eigenlijk officieel nog stagiair, maar omdat er dus te weinig docenten waren moest ze wel, en toen snapte ik er helemaal niks van. En nu heb ik iemand waarvan je merkt dat hij het ook zelf heel leuk en interessant vindt en die kan het echt goed overbrengen. En dan vindt ook iedereen het leuker, dat merk ik ook wel in de klas. Iedereen doet echt veel actiever mee enzo. Dat maakt echt uit.

Spreker 10: Wij hebben gewoon echt nog nooit een uitje gehad ofzo, dat maakt het echt wel minder interessant. Wij moesten bijvoorbeeld de hele politiek... nou ja niet uit ons hoofd weten maar wel echt uit ons boek leren voor de toets. Ik denk dat als je dat soort dingen in het echt ziet of meemaakt, dat je het dan veel meer opslaat en het echt veel interessanter en leuker vindt.

Onderzoeker: Ja, omdat het dan veel echter is misschien wel.

Spreker 10: Ja precies

Onderzoeker: Oké, klinkt wel logisch. Nog even terugkomend op wat ik net zei, over of het vak wel nodig is. De overheid heeft dus beslist: jullie moeten dit en dit en dit ongeveer leren, maar wat het bijzondere is aan maatschappijleer is dat... Bijvoorbeeld engels is een centraal examen voor, daar zeggen ze je moet dit en dat weten om die toets te kunnen halen en het moet dus op een hele specifieke manier worden gegeven, maar voor maatschappijleer zijn wel eindtermen voor maar de toetsing wordt dus bijna helemaal door de school gecoördineerd. Vandaar dat er dus ook meer verschil is tussen scholen, wat je ook wel hoort als je zo met elkaar praat. Denken jullie dat ze dit anders aan moeten pakken door bijvoorbeeld een verplichte methode te maken of wel een centraal examen? Of bijvoorbeeld het vak langer geven, of andere aanpassingen? Of ben je eigenlijk wel akkoord met hoe het nu is.

Spreker 9: Ik heb voornamelijk als ik hoor dat spreker 6 en 7 allerlei uitjes hebben en dat soort projecten, denk ik wel dat dat veel makkelijker is om door te leren, dus ik denk dat standaard excursies er wel zouden moeten komen, maar daar moet je school ook wel net het budget voor hebben. Maar nu hebben wij gewoon standaard dat we uit een boek leren, en sommige onderwerpen zijn wel interessant, maar om het ook echt te doen en in de praktijk uit te voeren en begrijpen, dan blijft het ook bij je. Maar ik vind het wel fijn dat we er geen examen in hebben, want je leert alsnog over de maatschappij en over de wereld om je heen maar het is niet een extra stukje stress in je examenjaar.

Onderzoeker: Ja oke, dat snap ik wel. Maar vinden jullie het allemaal een nuttig vak, of een belangrijk vak voor je ontwikkeling? Of denk je dat het ook wel geschrap zou kunnen worden of eventueel opgenomen in een vak zoals levensbeschouwing?

Spreker 10: Nee ik denk wel dat het belangrijk is, maar wat spreker 9 ook al zei, ik denk dat die uitstapjes en echt georganiseerde dingen dat het daardoor veel beter blijft hangen, de lesstof. Want als je op deze leeftijd niet bewust voor zo'n vak kiest, dan heb je er toch minder focus en concentratie voor en ook minder zin in.

Onderzoeker: Ja, dan voelt het misschien meer als een klus?

Spreker 10: Ja precies, en als je voor maatschappijwetenschappen kiest dan doe je dat omdat je het interessant vindt dus dan is het ook al wel weer anders ofzo, maar bij maatschappijleer om dat ook te krijgen moeten ze het misschien wat leuker of praktischer maken.

Onderzoeker: Oké duidelijk. Kunnen jullie mij vertellen hoeveel procent je ongeveer nog denkt te weten van alles wat je bij maatschappijleer denkt te weten? Geef er vooral uitleg bij.

Spreker 10: Ik weet nog dat we heel lang bezig zijn geweest met de uitvoerende macht, rechtsprekende en er was er nog eentje.

Spreker 9: Ja dat zijn die drie machten

Spreker 10: Ja daar had ik niet zo goed voor geleerd want het interesseerde me ook niet zo heel erg dus ik ben dat nu echt alweer vergeten.

Onderzoeker: hebben jullie het idee dat je nog ongeveer 50% weet van waar we het over hadden maar niet meer helemaal de inhoud? Of nog 100% maar ik zou geen toets kunnen maken? Of denk je dat je nog wel de woorden weet maar vooral de dingen die we inderdaad met excursies echt hebben gezien?

Spreker 9: Ik denk dat als ik nu een toets zou maken met alle stof van dit hele jaar dat ik misschien 60% goed zou hebben omdat heel veel dingen blijven gewoon niet bij, die standaard dingen met de 3 machten dat zijn van die dingen die zo in je hoofd zijn gestampt die komen er ook niet meer uit.

Onderzoeker: Oké interessant. Ik had het natuurlijk helemaal op het begin over burgerschapsvaardigheden. Een voorbeeld daarvan is democratische kennis, dus inderdaad met de drie machten en over hoe de rechtsstaat in elkaar zit, belangrijke dingen om te weten over hoe ons land werkt. En daar is maatschappijleer wel een goed vak voor, om dat soort dingen te bespreken. Maar er horen ook andere dingen bij.. Spreker 8 jij noemde krantenartikelen analyseren, dat is een stukje media dat wordt inderdaad ook vaak bij maatschappijleer gedaan, om te kijken naar de invloed van de media op dingen die gebeuren en hoe wij daarover denken, en het is belangrijk dat je daar goed mee om kan gaan. Maar ook, en dat hoorde ik spreker 6 ook zeggen, zijn debatten een deel hiervan. Want bij de burgerschapsvaardigheden zoals de overheid ze graag ziet, hoort ook dat wat je leert en te horen krijgt in onze samenleving dat je dat op de juiste manier leert verwerken maar dat je daar ook meningen over leert vormen en die goed leert uitdragen met respect voor de meningen voor andere. Dat is iets waar ook veel waarde aan wordt gehecht. Vandaar dat heel veel scholen een debat doen ook tussen de leerlingen, zodat ze ook leren zich uit te spreken en argumenteren. Hebben jullie iets in die richting gedaan of gaan jullie dat nog doen?

Spreker 7: Nou wij hebben niet in de les debatten gehad maar we hebben wel een debatgroep op school, maar daar zitten wel echt mensen bij...

Spreker 6: Ja dat zijn echt de weirdos.

Spreker 7: Ja, die gaan er echt helemaal voor. En ik heb op 2 scholen gezeten, en op mijn vorige school heb ik er wel kort bij gezeten want die groep was minder intens, maar deze school neemt het zo serieus dat het echt te intimiderend is,

Spreker 6: Maar huh, heb jij niet op school gedebatteerd? Maar wij moeten ook met nederlands zo'n debat doen. Beide in de vierde, ook bij maatschappijleer en dan bij nederlands in de vijfde ook nog een groter debat. En we moesten ook heel vaak bij maatschappijleer, in de les kregen we dan gewoon random stellingen en dan moesten we ineens gaan debatteren zonder voorbereiding.

Onderzoeker: Hoe zit dat bij de anderen?

Spreker 10: Wij hebben bij Nederlands wel over maatschappelijke dingen, vraagstukken moeten debatteren, en wij moesten bijvoorbeeld het over de spreidingswet doen, maar dat vind ik dus ook wel bij maatschappijleer horen want het gaat wel echt over de politiek en zo.

Onderzoeker: Oké. ik ga er even vanuit dat jullie [spreker 9 en 10] ervaring tot op zekere hoogte vergelijkbaar is omdat jullie dezelfde docent hebben, maar jullie hebben bij maatschappijleer niet specifiek hoeven debatteren?

Spreker 10: Nee ik denk van niet, en ze heeft er ook niks over gezegd. Het kan zijn dat we het ineens heel spontaan moeten doen maar ik denk van niet.

Spreker 8: Wij hadden 1 grote debatdag, voor de complete voorexamenjaar groep, dus wij hebben wel moeten debatteren.

Onderzoeker: Oké dan weet ik al erg veel. Nog even over die burgerschapscompetenties: kunnen jullie een aantal dingen noemen waarvan je denkt dat ze er wel onder zouden kunnen vallen? snappen jullie een beetje wat het inhoud? Zijn er dingen die je bij maatschappijleer hebt geleerd die je hierbij zou kunnen plaatsen?

Spreker 7: Van wat ik ervan heb opgestoken bij mij is gewoon vooral hoe de democratie in elkaar zit zeg maar, en bijvoorbeeld ook hoe wetgeving werkt, dat het gewoon een beetje duidelijk werd hoe dat tot stand komt, dat je gaat begrijpen waarom dat is

Spreker 6: en misschien ook waarom dat belangrijk is en dat je daardoor meer respect hebt ervoor. En misschien ook met de politie enzo, dat je echt begrijpt waarom de machten gescheiden zijn. Dat is natuurlijk wel om een reden en dan als je dat leert dat je het ook eerst respecteren. En ook de functie van de media en zeker ook met fake news enzo. Dat is wel relevant.

Onderzoeker: Oke, iemand nog iets toe te voegen? Oke dan heb ik nog een vraag. Sowieso als jullie wel nog iets te zeggen hebben brandt vooral los he. Misschien een passende laatste vraag/gespreksonderwerp. We hebben het er al over gehad, maar als jullie echt iets zouden mogen veranderen aan het vak maatschappijleer en je denkt dit moet anders, wat zou dat dan zijn.

Spreker 10: Ja, ik denk misschien sowieso meer over belastingaangifte en dat soort dingen, want daar leer ik echt helemaal niks over

Onderzoeker: Dus meer over financiële dingen, hoe het met geld zit. Dan...

Spreker 10: Ja precies

Spreker 6: Ja, dat vinden wij eigenlijk ook wel. En over verzekeringen enzo, gewoon hoe dat werkt. Want ik word over twee weken 18 en je moet dan maar ergens op een site gaan kijken en beslissen. Want als je 18 wordt moet je ineens allemaal dingen zoals eigen verzekering en belasting enzo. Dat leer je soms misschien met economie...

Spreker 7: Ja maar niet iedereen heeft economie...

Spreker 6: Ja nee precies!

Onderzoeker: Vinden jullie dat dat bij maatschappijleer past?

Spreker 7: Ja is een beetje lastig want het zou ook bij economie kunnen, maar niet iedereen heeft economie en maatschappijleer heeft iedereen.

Spreker 6: Ik vind het wel. Maatschappijleer is ook echt hoe onze maatschappij werkt.

Onderzoeker: Ja oke. Je leert inderdaad ook dingen over de verzorgingsstaat, en...

Spreker 7: Ja en met van die verzekeringswetten enzo.

Onderzoeker: Ja dus wat jullie eigenlijk zeggen is dat je wel leert hoe het ongeveer werkt maar niet wat het voor jou zelf betekent.

Spreker 6: Ik heb niks over verzekeringen enzo geleerd hoor...

Spreker 7: Nee? oh misschien was dat dan maatschappijwetenschappen... Maar ik weet wel ongeveer hoe het zit met de aow en dat soort dingen.

Onderzoeker: Wat ik hier dus wel uit opmaak, en zeg alsjeblieft als dat niet klopt, maar dat je eigenlijk zegt dat je er wel wat over leert en hoort, maar niet hoe dat dan specifiek met jullie te maken heeft en dat zou je wel willen leren?

Spreker 9: Ja niet hoe het in de praktijk gaat eigenlijk.

Spreker 7: Nee.

Onderzoeker: Dus dat je wat meer kennis zou willen krijgen over jouw rol als burger en niet alleen over de democratie zelf.

Spreker 7: Ja, ook gewoon wat meer alledaagse dingen misschien.

Onderzoeker: oké interessant. Iemand nog toevoeging?

Spreker 8: Misschien goed als er iets meer regels zijn over wat er precies moet worden gegeven? Bij maatschappijleer? Want het is een beetje lossig, heb ik het idee en dat zou op zich wel kunnen helpen.

Onderzoeker: denken jullie dat als de overheid wat meer zou aangeven hoe het gegeven moet worden dat het minder verschil zou maken welke docent je hebt?

Spreker 9: Ik denk dat dat wel heel erg meespeelt. Want van heel veel termen die er zonet zijn genoemd heb ik geen idee wat het is, en ik denk dat dat heel erg ligt bij de docent en wat die allemaal vertelt.

Onderzoeker: Oke. Ik denk dat ik best een goed beeld heb. Het komt best overeen met wat ik verwachtte, maar jullie hebben ook echt nieuwe dingen genoemd. Wat jullie zeiden over wat mer de persoonlijke stukjes van burgerschap en hoe je je... Waar je dan allemaal verantwoordelijk voor bent, dat hoort er natuurlijk ook bij en dat is voor mij wel even nieuw, daar had ik nog niet heel erg over nagedacht. En ik vind het ook heel interessant om te horen dat jullie ook echt zo veel verschil merken per docent en school. Hebben jullie nog iets te zeggen? Dan ga ik jullie heel erg bedanken! Ik heb hier heel erg veel aan. Tot ziens!